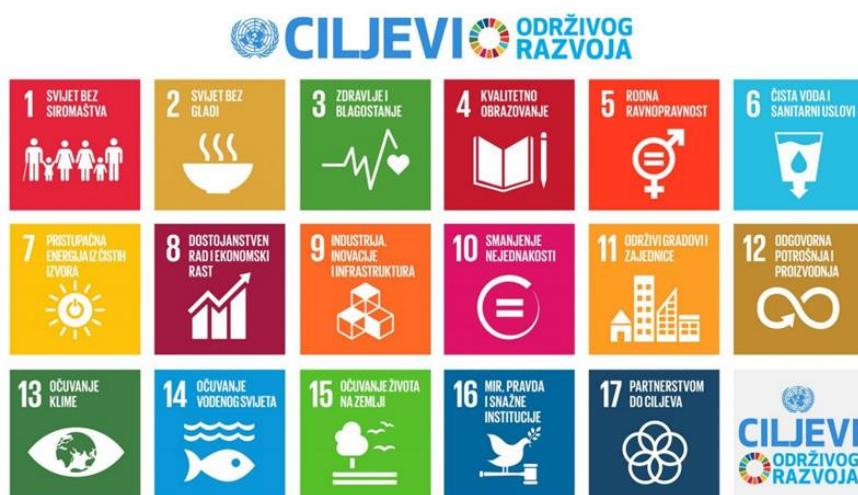

Pregled napretka u realizaciji Izjave o posvećenosti Crne Gore
za sprovođenje Ciljeva održivog razvoja

jun 2026. godine

Sadržaj

1	Uvod	3
2	Nikoga ne izostaviti.....	6
3	Pravda za sve.....	18
4	Kvalitetno obrazovanje	24
5	Rodna ravnopravnost	28
6	Zelena tranzicija, klimatske promjene i smanjenje rizika od katastrofa	31
7	Institucionalni i finansijski okvir.....	37
8	Dostupnost podataka	39
	Aneks 1: Organi, institucije i organizacije uključene u pripremu Pregleda	41
	Aneks 2: Pregled pokazatelja po ciljnim ishodima	42
	Pregled korišćenih izvora i napomena.....	50

1 Uvod

Vlada Crne Gore je, na sjednici održanoj 3. avgusta 2023. godine, usvojila Izjavu o posvećenosti Crne Gore za sprovođenje Ciljeva održivog razvoja do 2030. godine (u daljem tekstu: Izjava)¹. Izjava je pripremljena u skladu sa inputima UN i kroz široki konsultativni proces koji je uključio predstavnike/ce državnih institucija, međunarodnih organizacija, organizacija civilnog društva, poslovnih i sindikalnih udruženja, predstavnike/ce akademske zajednice, medija i mladih, odnosno predstavnika/ca radne grupe Nacionalnog savjeta za održivi razvoj. Predstavljena je na Samitu o ciljevima održivog razvoja (SDG Samit) održanom 18. i 19. septembra 2023. godine tokom zasijedanja Generalne skupštine Ujedinjenih nacija u Njujorku, tokom kojeg je razmatran pregled stanja realizacije SDGs-a, uticaj višestrukih i međusobno povezanih kriza s kojima se svijet suočava i pregled mjera koje će države u preduzeti na realizaciji ubrzanih akcija koje će voditi do ostvarivanja Ciljeva održivog razvoja do 2030. godine.

Izveštaj o sprovođenju Izjave sadrži pregled stanja za period od 2023. do 2026. godine i pripremljen je u skladu sa Zaključkom Vlade Crne Gore. U okviru Izveštaja je predstavljen napredak ostvaren u sledećim temama:

1. Nikoga ne izostaviti;
2. Pravda za sve;
3. Kvalitetno obrazovanje;
4. Rodna ravnopravnost;
5. Zelena tranzicija i djelovanje u oblasti klimatskih promjena i smanjenja rizika od katastrofa;
6. Institucionalni i finansijski okvir.

U izvještajnom periodu ostvaren je značajan napredak u realizaciji ciljeva u oblasti smanjenja siromaštva, prava djeteta, zdravlja i tržišta rada. Posebno se izdvaja snažno smanjenje stope izrazite materijalne i socijalne deprivacije (sa 24,0% na 11,0% ukupno, odnosno sa 27,9% na 14,3% među djecom u periodu 2021–2024). Socijalni transferi imaju ključnu ulogu u ublažavanju siromaštva, uz vidljiv efekat na smanjenje stope rizika. Unaprijeđen je normativni i strateški okvir, uz značajna planirana ulaganja u sistem socijalne i dječje zaštite. U zdravstvu su ojačani preventivni programi, povećan obuhvat HPV vakcinacijom i unaprijeđeni skrining programi, dok je na tržištu rada zabilježen rast zaposlenosti (56,4% u 2024) i smanjenje NEET stope mladih na 14,2%. Napredak je ostvaren i u procesu deinstitucionalizacije, uz povećanje udjela djece u hraniteljskim porodicama.

Istovremeno, ključni izazovi odnose se na sporije smanjenje stope rizika od siromaštva od planiranog, izražene regionalne razlike i visoku zavisnost od socijalnih transfera. U zdravstvu su prisutni problemi nedovoljnog obuhvata imunizacijom (posebno MMR1), ograničenog obuhvata skrining programa, kao i nedostatka pouzdanih podataka. Dodatno, evidentni su nizak odziv građana i ograničeni resursi za promotivne aktivnosti. Na tržištu rada i dalje je izražen rodni jaz, uz potrebu za većom inkluzijom ranjivih grupa, dok je napredak u ekonomskom osnaživanju žena ograničen. Nedostatak ažurnih

---

¹ Vlada Crne Gore, *Izjava o posvećenosti Crne Gore za sprovođenje Ciljeva održivog razvoja do 2030. godine*, 2023, dostupno na: <https://www.gov.me/dokumenta/de9a6f44-a58a-41ca-b0af-b271780dcb15>

podataka o diskriminaciji i još uvijek nemjerljivi efekti dijela mjera ukazuju na potrebu za snažnijim i koordinisanim politikama.

U posmatranom periodu ostvaren je određeni napredak u unapređenju normativnog i institucionalnog okvira u oblastima ljudskih prava, rodne ravnopravnosti, migracija i zaštite ranjivih grupa. Usvojene su značajne zakonodavne i strateške mjere, uključujući izmjene izbornog zakonodavstva kojima se uvodi kvota od 40% manje zastupljenog pola, kao i unapređenje zakonodavstva u oblasti zabrane diskriminacije i azila. Ojačani su mehanizmi zaštite kroz razvoj politika za borbu protiv nasilja, trgovine ljudima i dječjih brakova, uz jačanje kapaciteta institucija i stručnih kadrova. U oblasti azila i migracija unaprijeđeni su uslovi prihvata i pristup pravima, dok je u sistemu readmisije zabilježeno povećanje efikasnosti povrataka. Takođe, razvijeni su programi podrške ranjivim grupama, uključujući žrtve nasilja i trgovine ljudima, te aktivnosti usmjerene na inkluziju romske i egipćanske zajednice.

Međutim, uprkos institucionalnim pomacima, ključni izazovi i dalje su izraženi. Učešće žena u političkom i ekonomskom odlučivanju ostaje ispod planiranih ciljeva, bez žena na pozicijama gradonačelnica i sa nedovoljnim udjelom u zakonodavnoj i izvršnoj vlasti. U oblasti zaštite od nasilja evidentan je porast vršnjačkog i rodno zasnovanog nasilja, uz nedostatak pouzdanih i sistematskih podataka, kao i ograničenu dostupnost usluga za žrtve. Institucionalni mehanizmi za praćenje ljudskih prava još nijesu u potpunosti uspostavljeni, dok pojedini ključni zakoni nijesu usvojeni. Dodatno, izazovi su prisutni u prevenciji apatridije, efikasnom prepoznavanju žrtava trgovine ljudima i daljem unapređenju integracije migranata. Iako su u oblasti readmisije i migracija ostvareni pozitivni pomaci, potrebni su dalji napor za održavanje i unapređenje postignutih rezultata kroz koordinisane i dugoročne politike.

U izvještajnom periodu ostvaren je napredak u unapređenju obrazovnog sistema, posebno u oblasti inkluzivnosti, ranog obrazovanja i digitalizacije. Usvojena je Strategija reforme obrazovanja 2025–2035, kojom se postavlja sveobuhvatan okvir za unapređenje kvaliteta nastave, jačanje kapaciteta nastavnika i modernizaciju sistema. Zabilježen je kontinuiran rast obuhvata djece predškolskim obrazovanjem, pri čemu je stopa upisa za uzrast 0–5 godina povećana na 59,8%, a za djecu od 3 godine do polaska u školu na 85,4%, čime je ciljni ishod u velikoj mjeri već dostignut. Posebno je značajan rast uključenosti djece iz romske i egipćanske zajednice, uz proširenje infrastrukture i podršku inkluzivnim programima. Dodatni pomaci ostvareni su kroz digitalizaciju obrazovanja i jačanje kompetencija nastavnika, kao i sprovođenje ciljanih mjera za unapređenje funkcionalnih znanja učenika.

Istovremeno, ključni izazovi ostaju izraženi u domenu kvaliteta obrazovnih ishoda i finansiranja sistema. Rezultati međunarodnih testiranja (PISA 2022) ukazuju na pad postignuća učenika i značajno zaostajanje za OECD prosjekom, što dovodi u pitanje ostvarenje ciljeva do 2030. godine. Dodatno, nedostatak ažurnih podataka o razvoju djece uzrasta 3–4 godine ograničava praćenje napretka, dok efekti sprovedenih reformi još nijesu mjerljivi. Iako su izdvajanja za obrazovanje nominalno stabilna, njihov udio u budžetu ostaje ispod planiranog nivoa, što ukazuje na potrebu za znatno većim i dugoročnim ulaganjima. Ukupno posmatrano, dalji napredak zavisice od efikasne implementacije reformi, unapređenja kvaliteta nastave i snažnijeg fiskalnog opredjeljenja za obrazovanje.

U okviru teme rodne ravnopravnosti (COR 5), definisane su obaveze koje obuhvataju podizanje svijesti, sprječavanje diskriminacije, punu primjenu Istanbulske konvencije, jačanje kapaciteta institucija i razvoj specijalizovanih servisa, kao i sprovođenje rodno odgovornih politika i budžetiranja. Postavljen je cilj povećanja indeksa rodne ravnopravnosti na 70 do 2030. godine (sa 55 u 2019).

Uz podršku UN sistema unaprijeđen je zakonodavni i strateški okvir, uključujući Nacionalni plan za sprovođenje Istanbulske konvencije (2023–2027). Prošireni su kapaciteti za zaštitu žrtava (ukupno šest skloništa), sprovedene su kampanje podizanja svijesti i programi osnaživanja žena, posebno u ruralnim područjima. Unaprijeđena je koordinacija institucija, razvijeni alati za rodnu analizu javnih politika i realizovane obuke za stručnjake.

Napredak je ostvaren i u obrazovanju, nauci i bezbjednosnom sektoru kroz promociju žena u STEM oblastima, stipendije i afirmativne mjere (npr. 11,9% žena u Vojsci 2025). Indeks rodne ravnopravnosti porastao je za 4,3 poena u odnosu na 2019, što ukazuje na pozitivan trend.

Ipak, napredak je nedovoljan za dostizanje cilja do 2030. godine. I dalje postoje značajni rodni jazovi u zapošljavanju, pristupu resursima i političkom odlučivanju, dok su stereotipi i tradicionalne uloge i dalje prisutni. Pozitivna odstupanja u korist djevojčica zabilježena su jedino u obrazovanju (PISA 2022).

Zaključno, i pored vidljivih pomaka, za ostvarenje ciljeva neophodni su snažniji, koordinisani napori, posebno u kontekstu upornosti rodnih nejednakosti i zabrinjavajuće pojave femicida.

Crna Gora je, kao deklarirana ekološka država, u izvještajnom periodu ostvarila značajan napredak u unapređenju strateškog i institucionalnog okvira za sprovođenje politika u oblasti zaštite životne sredine, klimatskih promjena i održivog razvoja. Usvojeni su ključni planski dokumenti, uključujući Nacionalni energetske i klimatski plan (2025) i Plan prilagođavanja na klimatske promjene za period 2025-2035 sa Akcionim planom za period 2025- 2027 (2025), kao i novi Zakon o klimatskim promjenama (2025), čime je ojačana osnova za planiranje, koordinaciju i izvještavanje. Ažurirani nacionalno utvrđeni doprinos (NDC) definiše ambiciozne ciljeve smanjenja emisija gasova sa efektom staklene bašte za 55% do 2030. i 60% do 2035. godine, uz proširenje obuhvata na cijelu ekonomiju. Paralelno su realizovane investicije i programi energetske efikasnosti, unaprijeđen regulatorni okvir za obnovljive izvore energije, kao i aktivnosti usmjerene na razvoj zelenog transporta, cirkularne ekonomije, zaštitu prirodnih resursa, održivo upravljanje šumama i kulturnim dobrima, te jačanje obrazovanja za održivi razvoj.

I pored ostvarenih rezultata, značajni izazovi ostaju prisutni u svim ključnim segmentima. Procijenjene investicione potrebe za ostvarenje klimatskih ciljeva iznose preko 1,5 milijardi eura, uz dodatne zahtjeve u kontekstu pristupanja Evropskoj uniji, što ukazuje na potrebu za snažnijim finansijskim i institucionalnim kapacitetima. Sistem upravljanja otpadom bilježi ograničen napredak, uz rastuće količine otpada i nizak nivo reciklaže, dok je upravljanje zaštićenim područjima i dalje otežano, posebno na lokalnom nivou. U dijelu energetike i OIE postoji potreba za dodatnim analizama i unapređenjem dostupnosti podataka radi pouzdane ocjene napretka ka ciljevima. Takođe, uprkos uspostavljenim politikama, izazovi ostaju u jačanju sistema za monitoring, izvještavanje i verifikaciju, kao i u razvoju inovativnih finansijskih mehanizama za prilagođavanje klimatskim promjenama. Dodatno, održivi urbani razvoj, smanjenje rizika od katastrofa i efikasno upravljanje prostornim i prirodnim resursima zahtijevaju intenziviranje napora, uključujući unapređenje institucionalnih kapaciteta, bolju koordinaciju i snažnije uključivanje svih relevantnih aktera, kako bi se obezbijedilo dostizanje definisanih ciljeva do 2030. godine.

2 Nikoga ne izostaviti

U okviru ove teme Izjavom je definisano 11 ciljnih ishoda koji se odnose na smanjenje siromaštva i uskraćenosti, zatim na zdravlje, zaposlenost, nejednakost i diskriminaciju; korespondirajući COR su prije svega 1, 3, 5, 8 i 10².

Za smanjenje siromaštva i deprivacije, u centru pažnje Izjave su djeca, najranjiviji članovi/ce društva i oni koji/e su izloženi/e višestrukim izvorima ranjivosti. Preuzeta je obaveza da se do 2027. godine postigne poboljšanje kod tri pokazatelja, odnosno da se: 1) za 3 procentna poena smanji udio stanovništva (posebno djece i adolescenata) koji je u stanju teške materijalne i socijalne uskraćenosti; 2) za najmanje 4 procentna poena smanji stopa rizika od siromaštva, posebno djece i adolescenata; i 3) smanji višedimenzionalno siromaštvo djece za najmanje 3 procentna poena za svaku od tri kategorije (djeca uzrasta 0-2 godine, 0-5 godina i 5-17 godina).

Od aktivnosti koje se tiču ovih ciljnih ishoda a koje su sprovedene tokom poslednje godine izdvaja se proširenje prava na dječji dodatak za svu djecu do 18 godina. Postoje indicije da je proširenje prava na dječji dodatak uticalo na smanjenje stope rizika od siromaštva među ovom grupom stanovništva, što treba da bude potkrijepljeno relevantnim analizama i na čemu se radi. Programima socijalne pomoći je 2023. godine bilo obuhvaćeno 128,763 djece.

Kad je riječ o pravima djeteta, bitno je napomenuti da ova oblast predstavlja visoki politički prioritet Vlade, što je, između ostalog, potvrđeno pozicioniranjem Savjeta za prava djeteta, kao najvišeg multisektorskog koordinacionog tijela za prava djeteta u zemlji, na nivo Kabineta Predsjednika Vlade, kao i intenziviranjem reformi u oblasti prava djeteta u svim sektorima. Reforme su usmjerene na smanjenje siromaštva, sistemski odgovor u prevenciji nasilja i eksploatacije, smanjenje broja djece u institucijama, povećanje broja djece iz romskih i egipćanskih zajednica i djece sa smetnjama u razvoju u obrazovanju, dostizanje adekvatnog kvaliteta obrazovanja, između ostalog kroz digitalizaciju obrazovanja, povećanje broja djece u predškolskom obrazovanju, jednaku i pravovremenu podršku ranom razvoju djece itd.

Početkom 2026.godine usvojen je Zakon o socijalnoj i dječijoj zaštiti³, dok je Strategija razvoja sistema socijalne i dječje zaštite 2025-2028 usvojena u decembru 2024. godine. Za razvoj sistema socijalne i dječje zaštite do 2028. godine predviđen je budžet od oko 37,5 miliona eura. Izdvajanje iz državnog budžeta (mimo tekuće potrošnje) planirano je na nivou od 21,9 miliona, dok se preostalih 15,6 miliona eura planira obezbijediti iz donatorskih sredstava. U planu je i nova Strategiju za ostvarivanje prava djeteta za naredni petogodišnji period koja će biti izrađena na osnovu nalaza i preporuka iz evaluacije sprovođenja prethodne Strategije za period 2019-2023, saglasno Zaključnim zapažanjima Komiteta za prava djeteta za Crnu Goru; očekuje se da će ona biti dobar mehanizam za praćenje napretka u postizanju COR u oblasti prava djeteta.

Vlada će intenzivirati rad usmjeren na dostizanje ciljeva koji se odnose na prava djeteta u okviru Agende za održivi razvoj 2030, sa posebnim fokusom na unapređenje znanja i kompetencija (ljudski kapital) u zemlji, budžetiranje za djecu i maksimalno korišćenje EU fondova za rješavanje potreba

² Napomena: COR 1 – Okončati siromaštvo; COR 3 – Dobro zdravlje; COR 5 – Rodna ravnopravnost; COR 8 – Dostojanstven rad i ekonomski rast; COR 10 – Smanjenje nejednakosti.

³ Skupština Crne Gore, *Zakon o socijalnoj i dječijoj zaštiti*, 2026, Službeni list Crne Gore, dostupno na: <https://www.sluzbenilist.me/propisi/9210D66E-FFC6-4871-BA6C-A5C119833056>

najugroženije djece i porodica, kao što je mehanizam EU *Garancija za djecu*, kako nijedno dijete ne bi bilo izostavljeno u procesu pristupanja.

U 2023. godini, materijalno obezbjeđenje porodice kao osnovno materijalno davanje u sistemu socijalne zaštite, koje je osnov i za ostvarivanje drugih dodatnih prava (posebno kada su u pitanju djeca) i određenih subvencija, koristilo je 5.669 porodica sa nešto više od 19.000 članova/ca, dok je u 2024. godini koristilo 5.150 porodica sa 17.367 članova/ica. U 2024. godini broj djece korisnika materijalnog obezbjeđenja (socijalne pomoći) iznosio je 8.528. Ostala materijalna davanja uključuju ličnu invalidninu, dodatak za njegu i pomoć, zdravstvenu zaštitu i druga. Stopa rizika od siromaštva prije socijalnih transfera u periodu 2019-2022. godina bila je za oko 5-6 procentnih poena viša od stope sa uključenim socijalnim davanjima. Prema podacima Monstat-a, socijalna davanja u 2023. godini imala su značajan uticaj na stopu rizika od siromaštva (28,4% bez, odnosno 20,1% sa uključenim socijalnim transferima). Takođe, i najnoviji podaci za 2024. godinu pokazuju da je stopa rizika od siromaštva iznosila oko 20% ukupnog stanovništva, potvrđujući da socijalna davanja i dalje značajno smanjuju rizik siromaštva u populaciji, a naročito među najugroženijim kategorijama stanovništva. Ovi trendovi ukazuju na nastavak uticaja transfernih politika na ublažavanje siromaštva u Crnoj Gori.

Praćenje ciljnog ishoda koji se odnosi na smanjenje udjela osoba, posebno djece i adolescenata, u stanju teške materijalne uskraćenosti zasniva se na podacima Ankete o dohotku i uslovima života (EU-SILC).⁴

Stopa izrazite materijalne i socijalne deprivacije, kao pokazatelj finansijske nemogućnosti domaćinstava da priušte najmanje sedam od trinaest osnovnih stavki materijalne i socijalne deprivacije, pokazuje izražen trend smanjenja u posmatranom periodu. U 2021. godini stopa je iznosila 24,0% na nivou ukupne populacije i 27,9% među djecom i adolescentima mlađim od 18 godina. U 2022. godini zabilježeno je smanjenje na 18,0% u ukupnoj populaciji i 22,9% među djecom i adolescentima. Preliminarni podaci za 2023. godinu ukazuju na dalji pad stope na 12,3% ukupno i 15,6% kod djece i adolescenata, dok preliminarni podaci za 2024. godinu pokazuju nastavak ovog trenda, sa stopom od 11,0% u ukupnoj populaciji i 14,3% među djecom i adolescentima mlađim od 18 godina. Ovi podaci ukazuju na značajan napredak u pravcu ostvarenja ciljnog ishoda definisanog Izjavom o posvećenosti, posebno imajući u vidu izraženo/višestruko smanjenje stope izrazite materijalne i socijalne deprivacije među djecom i adolescentima, kao jednoj od najranjivijih populacionih grupa u period 2021-2024.

Kretanje stope rizika od siromaštva⁵ takođe ukazuje na pozitivne pomake, ali uz znatno slabiji napredak u odnosu na smanjenje materijalne i socijalne uskraćenosti. U periodu 2021-2024. godine stopa rizika od siromaštva za ukupnu populaciju smanjena je za nešto više od jednog procentnog poena (sa 21,2% na 20,0%), dok je smanjenje među djecom i adolescentima iznosilo gotovo pet procentnih poena (sa 30,5% u 2021. na 25,6% u 2024. godini).⁶ Ostvareni rezultati ukazuju na pozitivan

---

⁴ Napomena: EU-SILC (Anketa o dohotku i uslovima života) je osnovni i međunarodno uporediv izvor podataka za praćenje siromaštva i socijalne isključenosti u Crnoj Gori i EU. Pokazatelji se temelje na konceptu relativnog siromaštva, uzimajući u obzir raspoloživi dohodak domaćinstava, njihovu veličinu i distribuciju dohotka u populaciji.

⁵ Napomena: Stopa rizika od siromaštva pokazuje procenat lica čiji je raspoloživi ekvivalentni dohodak ispod praga rizika od siromaštva.

⁶ Uprava za statistiku (Monstat), *Anketa o dohotku i uslovima života (EU-SILC) – preliminarni podaci za 2023. i 2024. godinu*, dostupno na: <https://monstat.org/cg/page.php?id=1727&pageid=1673>

trend i daju ohrabrujuće izgleda da se do 2027. godine postigne ciljni ishod za ovu kategoriju stanovništva.

Ranijim izvještavanjem o ciljevima održivog razvoja - Drugim Dobrovoljnim nacionalnim izvještajem⁷ - takođe su konstatovani pozitivni trendovi odnosno smanjene stope rizika od siromaštva i socijalne isključenosti u periodu 2016-2021, uz skretanje pažnje na (tada) i dalje zabrinjavajuće visoke stope siromaštva kod djece i na sjeveru zemlje, te na izostanak napretka kod stope izrazite materijalne uskraćenosti djece. Naglašeno je i da postizanje nacionalnog cilja za stopu rizika od siromaštva (za cijelu populaciju) od 12% u 2030. godini nije vjerovatno uz dotadašnje politike i preporučeno sprovođenje djelotvornijih intervencija u oblastima socijalne i politike regionalnog razvoja.

Uzimajući u obzir sve prethodno navedene podatke, za postizanje drugog ciljnog ishoda Izjave (smanjenje od najmanje 4 procentna poena do 2027. godine) i nacionalnog COR 1 potrebno definisati i sprovesti mjere socijalne i razvojne politike koje će osigurati daljeg smanjenje stope od najmanje jednog procentnog poena godišnje. Prosječni godišnji pad stope rizika od siromaštva u periodu 2019-2024 bio je ispod nivoa potrebnog za dostizanje ciljnog ishoda do 2027. godine (iznosio je 0,4 procentnih poena godišnje). Za buduću socijalnu i druge relevantne politike bitna je i činjenica da je u poslednjih nekoliko godina stopa rizika od siromaštva dvostruko viša ako se iz dohotka isključe penzije i socijalni transferi, što potvrđuje njihovu važnu ulogu u ublažavanju siromaštva. Takođe je veoma značajna činjenica da je stopa siromaštva na sjeveru oko dva puta viša nego u centralnom regionu i čak oko tri puta viša nego u južnom dijelu Crne Gore.

Izjavom je takođe predviđeno da se, u nedostatku mjere apsolutnog siromaštva, u praćenje siromaštva uključi Globalni indeks multidimenzionalnog siromaštva koji objavljuje Oxford Poverty and Human Development Initiative (OPHDI). Prema posljednjem dostupnom MPI izvještaju objavljenom 2023. godine, vrijednost ovog indeksa za Crnu Goru iznosi 1,2% i zasniva se na podacima iz MICS istraživanja iz 2018. godine.

Važno je na kraju istaći da je u cilju smanjenja rizika od siromaštva, posebno među djecom i adolescentima, tokom 2024. godine usvojen je niz ključnih strateških dokumenata koji postavljaju sistemski okvir za djelovanje u narednom periodu. U decembru 2024. godine usvojena je Strategija prevencije i zaštite djece od nasilja 2024-2029⁸, kao i Strategija deinstitucionalizacije 2024-2028⁹ i Strategija razvoja sistema socijalne i dječije zaštite 2024-2028¹⁰. Ove strategije usmjerene su na jačanje porodične i zajedničke podrške, prevenciju institucionalizacije, unapređenje dostupnosti usluga i zaštitu djece iz posebno ranjivih grupa. Dodatno, krajem 2024. godine usvojen je Zakon o psihološkoj djelatnosti¹¹, čime se unapređuje kvalitet stručne podrške u sistemu socijalne i dječije zaštite. Paralelno, u toku je izrada Garancije za djecu, kao nacionalnog okvira za sprovođenje preporuka Savjeta EU usmjerenih na prekidanje ciklusa međugeneracijskog siromaštva. Iako je normativni i

---

⁷ Generalni sekretarijat Vlade Crne Gore / Kancelarija za održivi razvoj, *Drugi dobrovoljni nacionalni izvještaj: Crna Gora i ciljevi održivog razvoja 2016-2021*, 2021

⁸ Vlada Crne Gore, *Strategija prevencije i zaštite djece od nasilja 2024-2029*, 2024, dostupno na: <https://www.gov.me/dokumenta/515a0cbe-e735-4db6-b875-db35d1ef9c57>

⁹ Vlada Crne Gore, *Strategija deinstitucionalizacije 2024-2028*, 2024, dostupno na: <https://www.gov.me/dokumenta/ae125913-ef38-4dd2-bc90-3e8d38a18a62>

¹⁰ Vlada Crne Gore, *Strategija razvoja sistema socijalne i dječije zaštite 2025-2028*, 2024

¹¹ Skupština Crne Gore, *Zakon o psihološkoj djelatnosti*, 2024, Službeni list Crne Gore, br. 123/2024, 23. decembar 2024, dostupno na: <https://me.propisi.net/zakon-o-psiholoskoj-djelatnosti/>

strateški okvir značajno unaprijeđen, kvantitativni efekti ovih mjera na smanjenje rizika od siromaštva još nijesu mjerljivi, te će procjena napretka biti moguća nakon uvođenja indikatora u okviru nove Strategije smanjenja siromaštva.

Kad je riječ o očuvanju zdravlja, Izjavom je predviđeno jačanje zdravstvenog sistema i postizanje univerzalne zdravstvene zaštite uz obezbjeđenje pune i kvalitetne pokrivenosti zdravstvenim uslugama i zaštite korisnika/ca od finansijskog rizika. Definisana su tri ciljna ishoda do 2030. godine koja se odnose na: 1) smanjenje (za jednu trećinu) smrtnosti od nezaraznih bolesti; 2) povećanje obuhvata ciljne populacije nacionalnim programom vakcinacije, posebno za vakcine MMR1 (na više od 60%) i DTP3 (na više od 90%); i 3) ostvarivanje univerzalne pokrivenosti zdravstvenom zaštitom za više od 75% stanovništva.

Za smanjenje smrtnosti od nezaraznih bolesti Izjavom nije dato početno stanje, a sam ciljni ishod preuzet je iz Nacionalne strategije održivog razvoja do 2030. godine. Potrebno je razmotriti mogućnost da se za početno stanje uzme vrijednost od 22,3% za 2019. godinu¹². Zbog slabosti u mortalitetnoj statistici, precizno praćenje ostvarivanja ovog ciljnog ishoda još uvijek nije moguće. Izrađen je dokument *Situaciona analiza kvaliteta mortalitetne statistike u Crnoj Gori* sa preporukama za unapređenje, tako da se očekuje prevazilaženje ovog problema u narednim godinama.

U cilju prevencije nezaraznih bolesti sprovodi se niz aktivnosti uključujući primarnu prevenciju karcinoma grlića materice kroz HPV imunizaciju, skrining programe za rano otkrivanje raka debelog crijeva, grlića materice i dojke, aktivnosti za smanjenje unosa soli, zdravstveno-promotivne aktivnosti za prevenciju gojaznosti, komunikaciju o štetnosti upotrebe duvanskih proizvoda, alkohola, psihoaktivnih supstanci i fizičke neaktivnosti, i druge. Budžetska sredstva za 2023. i 2024. godinu za HPV vakcinaciju i skrining programe su na nivou od oko 1,6 miliona eura.¹³ Opredijeljena budžetska sredstva za skrining programe u 2025. godinu iznosila su 350.000 €.

U cilju smanjenja stope preuranjene smrtnosti usljed nezaraznih bolesti za jednu trećinu, Institut za javno zdravlje je u periodu 2023-2025. godina preduzeo sljedeće aktivnosti:

1. Koordinacija programa primarne specifične prevencije karcinoma grlića materice kroz HPV imunizaciju.
2. Implementirani Nacionalni programi za rano otkrivanje raka debelog crijeva, grlića materice i dojke (skrining programi)
3. Specijalistički pregledi u Ambulanti za poremećaje ishrane, zdravstveno-promotivne aktivnosti putem medija i organizovanje stručnih skupova u vezi sa prevencijom gojaznosti.
4. Smanjenje unosa soli u populaciji kroz monitoring povećane koncentracije soli u određenim prehrambenim proizvodima (hljeb, pekarski i suhomesnati proizvodi, gotova jela).
5. Smanjenje unosa trans masti iz hrane kroz monitoring trans masti u određenim proizvodima (kolači, pekarski proizvodi, gotova jela), kao i kroz projekta SZO i IJZCG.
6. Učešće u izradi Programa prevencije i kontrole malignih bolesti sa Akcionim planom 2026-2028

---

¹² Institut za javno zdravlje / Svjetska zdravstvena organizacija (SZO), *SDG profil – Crna Gora: procjena preuranjene smrtnosti od nezaraznih bolesti*, dostupno na: <https://dashboards.sdgindex.org/profiles/montenegro>

¹³ Napomena: Za 2025. godinu za nabavku HPV vakcina planirana su sredstva od 500.000 eura. Kako je kroz javne nabavke tokom 2024. godine obezbijedena dovoljna količina vakcina, ta sredstva nijesu korišćena u 2025. godini (prema informacijama Instituta za javno zdravlje).

7. Sprovedenje komunikacije sa javnošću o faktorima rizika po zdravlje (štetnosti upotrebe duvanskih proizvoda, alkohola, psihoaktivnih supstanci i fizičke neaktivnosti).
8. Sprovedena nacionalna istraživanja za faktore rizika po zdravlju (psihoaktivne supstance, alkohol, duvanski proizvodi)

Primarna prevencija i rano otkrivanje malignih bolesti dodatno su unaprijeđeni tokom izvještajnog perioda.

Prema podacima Instituta za javno zdravlje, HPV je vakcinu primilo više od 15.000 djece i mladih. Kumulativno, od uvođenja programa, vakcinisano je 11.274 djevojčica i djevojaka, kao i 4.006 dječaka i mladića. Obuhvat među djevojčicama koje su tokom 2025. godine navršile 15 godina iznosi 29,5%, što predstavlja jasan rast u odnosu na prethodne generacije (26,6% za 2009. godište i 18,1% za 2008. godište). Istovremeno, bilježi se i značajan napredak u obuhvatu dječaka istog uzrasta, koji u 2025. godini iznosi 16,9%, u poređenju sa 6,3% na kraju 2024. godine, dok u 2023. godini dječaci nijesu bili obuhvaćeni programom imunizacije.

U oblasti sekundarne prevencije, kroz nacionalne skrining programe u periodu 2023–2025. godine ostvareni su značajni rezultati u ranom otkrivanju malignih oboljenja. U okviru skrininga raka debelog crijeva, koji obuhvata populaciju oba pola starosti od 50 do 74 godine, otkrivena su 25 karcinoma i 158 premaligna promjena kod osoba bez prisutnih simptoma bolesti. Skrining program raka dojke, namijenjen ženama uzrasta od 50 do 69 godina, rezultirao je otkrivanjem 65 karcinoma kod žena bez kliničkih simptoma. U okviru skrininga raka grlića materice, koji obuhvata žene starosti od 30 do 50 godina, u istom periodu otkrivena su četiri karcinoma i 197 premalignih lezija kod žena bez simptoma bolesti.

Paralelno sa preventivnim programima, Institut za javno zdravlje je tokom 2024. godine intenzivirao aktivnosti usmjerene na unapređenje ishrane i prevenciju gojaznosti. U Ambulanti za poremećaje u ishrani pregledano je oko 1.600 novih pacijenata uz primjenu medicinsko-nutritivne terapije. Realizovane su dvije kampanje putem društvenih mreža, kao i brojna gostovanja u medijima posvećena pravilnoj ishrani i smanjenju faktora rizika. U okviru kontrole sastava namirnica, ispitano je 180 uzoraka na sadržaj soli i 150 uzoraka na sadržaj trans-masti.

Značajan segment javnozdravstvenog djelovanja odnosio se i na informisanje stanovništva o faktorima rizika po zdravlje. Tokom 2024. godine ostvarena su 64 medijska učešća u vezi sa upotrebom duvanskih proizvoda, alkohola, psihoaktivnih supstanci i fizičke neaktivnosti, uz sprovođenje kampanja povodom Nedjelje prevencije raka grlića materice, Mjeseca prevencije raka dojke, Svjetskog dana fizičke aktivnosti i Svjetskog dana borbe protiv upotrebe duvana.

U cilju jačanja baze dokaza za kreiranje javnih politika, tokom 2024. godine sprovedena su i dva nacionalna istraživanja: ESPAD-istraživanje o upotrebi duvana, alkohola i droga među šesnaestogodišnjacima, kao i EWDS-istraživanje o obrascima upotrebe droga u odrasloj populaciji.

Unaprijeđen je i strateški okvir usvajanjem Programa kontrole upotrebe duvanskih proizvoda 2023–2025, kao i usvajanjem Strategije za droge od 2024. do 2027. godine sa akcionim planom 2024–2025.¹⁴

---

¹⁴ Vlada Crne Gore, *Strategija za droge 2024–2027 sa Akcionim planom 2024–2025*, 2024, dostupno na: <https://www.gov.me/dokumenta/3166b805-195d-4db6-bd89-d1c485edbcf7>

U ostvarivanju ciljnog ishoda koji se odnosi na smanjenje preuranjene smrtnosti usljed nezaraznih bolesti identifikovani su brojni izazovi koji utiču na obuhvat i efikasnost postojećih mjera, ali istovremeno definišu i pravce daljeg djelovanja. Kada je riječ o HPV vakcinaciji, izazovi se ogledaju u nedovoljnom odzivu roditelja, neujednačenoj angažovanosti zdravstvenih radnika u pojedinim opštinama, izostanku razvijenih mehanizama stimulacije zdravstvenih radnika koji postižu visoke obuhvate, kao i nepostojanju namjenskih budžetskih sredstava za sprovođenje sveobuhvatnih promotivnih kampanja. U tom kontekstu, planiran je nastavak i intenziviranje komunikacionih aktivnosti putem mas medija i društvenih mreža, slanje SMS poruka i pozivnih pisama roditeljima, organizovanje dodatnih termina za vakcinaciju, kao i učešće u projektima koji promovišu HPV imunizaciju.

U oblasti ranog otkrivanja malignih bolesti, program skrininga raka dojke se trenutno sprovodi u ograničenom broju opština, dok se kao prioritet nameće njegovo proširenje na nacionalni nivo. Istovremeno, iako se skrining raka grlića materice sprovodi na teritoriji cijele Crne Gore, obuhvat ciljne populacije je trenutno ograničen na žene uzrasta od 30 do 54 godine, uz planirano proširenje obuhvata do 64. godine života. Dalje unapređenje ovih programa, kao i uvođenje skrininga raka pluća kroz realizaciju LIFEGATE projekta, predstavljaju ključne korake ka jačanju sekundarne prevencije i smanjenju preuranjene smrtnosti.

U oblasti ishrane i prevencije faktora rizika, prepoznat je nedovoljno razvijen mehanizam upućivanja pacijenata u Ambulantu za poremećaje ishrane od strane izabраниh ljekara, što ograničava dostupnost specijalizovane podrške. Takođe, nedostatak finansijskih sredstava za razvoj ciljnih komunikacionih strategija u vezi sa kontrolom unosa soli i trans-masti predstavlja ograničenje za snažnije djelovanje u ovoj oblasti. Kao odgovor na navedene izazove, planiran je nastavak aktivnosti monitoringa sadržaja soli i trans-masti u namirnicama, unapređenje komunikacionih pristupa i jačanje preventivnih intervencija usmjerenih na zdravu ishranu djece i odraslog stanovništva.

U 2023. godini edukovano je 30 zaposlenih u predškolskim i školskim ustanovama o pravilnoj ishrani djece, odnosno više od 90 zdravstvenih radnika o prednostima dojenja i načinima unapređenja ishrane male djece. Tokom 2024. godine sprovedena je jedna edukacija o značaju dojenja i pravilne ishrane i obuhvaćeno je 35 zdravstvenih radnika; i 6 radionica o pravilnoj ishrani koje su obuhvatile 30 osoba, sa ciljem započinjanja aktivnosti u kreiranju Nacionalnih smjernica za ishranu. U toku 2024. i 2025. održana su 4 seminara za zdravstvene radnike na Nacionalni dan borbe protiv gojaznosti i obuhvaćeno je oko 100 zdravstvenih radnika.

Kada je u pitanju povećanje obuhvata imunizacije, IJZCG je u periodu 2023–2025. godine sprovodio niz aktivnosti usmjerenih na povećanje obuhvata djece vakcinama uključenim u nacionalni program imunizacije, posebno MMR1 i DTP3 vakcinom. Aktivnosti su obuhvatale sprovođenje kampanja putem mas medija i društvenih mreža, slanje SMS poruka roditeljima, organizovanje dodatnih termina za vakcinaciju tokom vikenda, unapređenje digitalnih alata za praćenje obuhvata vakcinacijom, kao i kontinuirane edukacije zdravstvenih radnika o značaju imunizacije i razjašnjavanju dezinformacija o navodnoj povezanosti vakcinacije i autizma. U cilju jačanja povjerenja i informisanosti građana, organizovane su javne tribine i realizovane posjete predškolskim ustanovama širom Crne Gore, sa posebnim fokusom na promociju značaja vakcinacije i korišćenje Bebbo aplikacije.

Uprkos navedenim aktivnostima, ostvareni kvantitativni pokazatelji ukazuju da ciljni obuhvati još nijesu dostignuti. Obuhvat MMR1 vakcinom iznosio je 49,5% u predškolskom uzrastu (pet uzrasnih kohorti u periodu 2020-2024), dok je za djecu rođenu 2020. godine iznosio 77,2%, a za djecu rođenu 2024.

godine 9,9%, prema stanju na kraju 2025. godine. Obuhvat DTP3¹⁵ vakcinom u istom periodu iznosio je 72,8%, uz obuhvat DTP1 vakcinom od 91,9%, pri čemu će zvanični podaci biti objavljeni u maju 2026. godine. Može se ocijeniti da su, uz nastavak i dalje unapređenje aktivnosti za povećanje obuhvata, izgledi za postizanje ciljnih ishoda za DTP3 vakcine do 2030. godine realni.

Analiza sprovođenja aktivnosti ukazuje da sporiji napredak u dostizanju ciljnog ishoda proizilazi iz više međusobno povezanih izazova, uključujući nedovoljan odziv roditelja, neujednačenu angažovanost zdravstvenih radnika u pojedinim opštinama, izostanak razvijenih mehanizama stimulacije zdravstvenih radnika koji ostvaruju visoke obuhvate, kao i nedostatak planiranih budžetskih sredstava za sprovođenje sveobuhvatnih promotivnih i komunikacionih kampanja. Kao odgovor na ove izazove, u narednom periodu planirano je ažuriranje podzakonskih akata u skladu sa novim Zakonom o zaštiti stanovništva od zaraznih bolesti, kontinuirano sprovođenje edukacija zdravstvenih radnika i drugih relevantnih aktera, ponovno intenziviranje komunikacionih kampanja i organizovanje dodatnih termina za vakcinaciju, unapređenje digitalnih alata za praćenje obuhvata vakcinacijom, kao i započinjanje aktivnosti predviđenih Programom mjera za imunizaciju za period 2026–2028. godine. Realizacija ovih aktivnosti planirana je uz korišćenje budžetskih sredstava i sredstava iz projekata.

Prema poslednjim WUENIC procjenama (WHO/UNICEF), udio djece koja su primila prvu dozu MMR vakcine u Crnoj Gori za 2023. godinu iznosi oko 24%, što predstavlja nastavak trendova niske pokrivenosti vakcinacijom nakon značajnog pada u prethodnim godinama.¹⁶ Podaci UNICEF-a takođe ukazuju da je u 2024. godini obuhvat prvom dozom ostao na približno 24,3%, pokazujući da obuhvat nije zabilježio značajan porast tokom posljednjih godina.¹⁷ Trenutne vrijednosti obuhvata djece rutinskom imunizacijom MMR1 i dalje predstavljaju jedan od najznačajnijih izazova za zdravstveni sistem i javno zdravlje.

Institut za javno zdravlje (IJZ) je, uz redovne aktivnosti, u 2023. godini sproveo WASH istraživanje (analiza vode) u zdravstvenim ustanovama i u romsko-egipćanskim (RAE) naseljima. Takođe je izvršena analiza HIV kaskade liječenja na osnovu Spectrum procjena. Podaci za 2023. godinu ukazuju da je, u odnosu na cilj 95–95–95, u Crnoj Gori ostvaren rezultat od 69–97–95, što znači da je procijenjeno da je 69% osoba koje žive sa HIV-om bilo dijagnostikovano, 97% dijagnostikovanih osoba primalo antiretrovirusnu terapiju, dok je kod 95% osoba na terapiji postignuta supresija virusnog opterećenja.

Tokom 2024. godine sprovedena su dva nacionalna istraživanja ESPAD - Istraživanje o upotrebi duvana, alkohola i droga među šesnaestogodišnjacima i EWDS - Istraživanje o obrascima upotrebe droga u odrasloj populaciji.

Usvojena je Strategije razvoja zdravstva za period 2023-2027. godine sa strateškim ciljem ostvarivanja univerzalne zdravstvene zaštite kroz osnaživanje zdravstvenog sistema sa fokusom na primarnu zdravstvenu zaštitu. Osim optimizacije modela pružanja zdravstvene zaštite i kontrole nezaraznih bolesti, predviđeno je i unapređenje nivoa finansijske zaštite građana kod pružanja zdravstvenih usluga.

---

¹⁵ Napomena: DTP3 – vakcina protiv difterije, tetanusa i velikog kašalja.

¹⁶ Svjetska zdravstvena organizacija (SZO) / UNICEF, *WUENIC procjene obuhvata imunizacijom – Crna Gora 2023: trend pada obuhvata MMR1 vakcinacijom, 2023*

¹⁷ Svjetska zdravstvena organizacija (SZO), *Imunizacijski profil zemlje – Crna Gora 2024, 2024*, dostupno na: <https://cdn.who.int/media/docs/default-source/country-profiles/immunization/2024-country-profiles/immunization-2024-mne.pdf>

U okviru napora za unapređenje univerzalne zdravstvene zaštite, Institut za javno zdravlje Crne Gore sprovodi kontinuirane aktivnosti usmjerene na obezbjeđivanje dostupnosti i kontinuiteta zdravstvenih usluga za najranjivije grupe stanovništva. Praćena je HIV kaskada liječenja u odnosu na globalni cilj 95–95–95. Prema dostupnim podacima za 2024. godinu, procjenjuje se da je 62% osoba koje žive sa HIV-om bilo dijagnostikovano (prvi „95“), dok je 98% dijagnostikovanih osoba primalo antiretrovirusnu terapiju (drugi „95“), a kod 96% osoba na terapiji postignuta je supresija virusnog opterećenja (treći „95“). Date vrijednosti ukazuju na visok kvalitet i stabilnost sistema liječenja i praćenja osoba uključenih u terapiju, ali i na potrebu za daljim unapređenjem aktivnosti usmjerenih na ranu otkrivanje HIV infekcije i blagovremeno uključivanje u liječenje.

Kada je riječ o ukupnom nivou univerzalne zdravstvene zaštite, prema posljednjim dostupnim procjenama Svjetske zdravstvene organizacije i UNECE-a, UHC indeks za Crnu Goru za 2023. godinu iznosio je 70%, što je ispod ciljne vrijednosti definisane Izjavom o posvećenosti.¹⁸ Crna Gora ne sprovodi sopstvene nacionalne procjene ovog indeksa, već se oslanja na međunarodno uporedive procjene, što predstavlja dodatno ograničenje u praćenju napretka na godišnjem nivou.

U cilju unapređenja obuhvata univerzalnom zdravstvenom zaštitom, planirano je dalje jačanje sistema nadzora nad HIV-om, uz unapređenje saradnje sa organizacijama civilnog društva koje imaju direktan i kontinuiran kontakt sa populacijama u povećanom riziku. Ove aktivnosti se sprovode i planiraju uz korišćenje budžetskih sredstava, sredstava iz međunarodnih projekata, uključujući podršku Globalnog fonda, kao i donacija, sa ciljem jačanja ranog otkrivanja, dostupnosti usluga i dugoročnog unapređenja zdravstvenih ishoda.

IJZ ocjenjuje da segmenti zdravstvene zaštite koji predstavljaju izazove u dostizanju ciljnog ishoda UHC indeksa uključuju seksualno i reproduktivno zdravlje žena, planiranje porodice korišćenjem modernih metoda, edukaciju, zatim adolescentske trudnoće, plaćanja usluga zdravstvene zaštite iz džepa i druge.

Izjavom je potvrđena posvećenost sprovođenju mjera kako bi se osigurao jednak pristup tržištu rada i uslovima zapošljavanja, uz garantovanje jednakih prava i jednake plate za sve pojedince/ke bez obzira na njihove lične karakteristike. Definisana su tri ciljna ishoda koja se odnose na: 1) stope zaposlenosti za muškarce, žene i mlade, zatim na 2) poboljšanja u indeksu rodne ravnopravnosti (za domene 'Novac,' 'Vrijeme' i 'Rad') i 3) za smanjenje procenta mladih (15-24 godine) koji nijesu u obrazovanju ili radnom odnosu.

Nacionalna strategija zapošljavanja 2021-2025¹⁹, kojom se promoviše stabilan i održiv rast zaposlenosti zasnovan na jednakim mogućnostima za pristup tržištu rada, dostojanstvenom radu, razvoju znanja i vještina i većoj socijalnoj uključenosti, završena je 2025. godine, dok je u toku izrada nove strategije za period 2026–2030.

Urađene su izmjene i dopune Zakona o mladima i donesena Strategija za mlade 2023-2027²⁰. Formirane su Među-resorna radna grupa i operativna Radna grupa za uvođenje programa *Garancije*

---

¹⁸ Svjetska zdravstvena organizacija (SZO), *Indeks pokrivenosti univerzalnom zdravstvenom zaštitom*, dostupno na: <https://www.who.int/data/gho/data/themes/topics/service-coverage>; Ekonomska komisija UN za Evropu (UNECE), SDG indikator 3.8.1 – Crna Gora, dostupno na: <https://w3.unece.org/SDG/en/Indicator?id=192>

¹⁹ Vlada Crne Gore, *Nacionalna strategija zapošljavanja 2021–2025*, 2021, dostupno na: <https://www.gov.me/dokumenta/cc228dd3-f17b-47ce-ac2d-3b230ebcf2a6>

²⁰ Vlada Crne Gore, *Strategija za mlade 2023–2027*, 2023, dostupno na: <https://www.gov.me/dokumenta/c27c88df-e903-422d-b789-379490c307cf>

za mlade. Ovaj program donosi inovativan pristup u rješavanju nezaposlenosti mladih i treba da osigura da svi mladi u roku od 4 mjeseca od kada su postali nezaposleni ili napustili formalno obrazovanje dobiju kvalitetnu ponudu za zaposlenje, nastavak obrazovanja i pripravništvo ili praksu.

U saradnji sa EK-MOR, pripremljen je Plan implementacije programa Garancija za mlade 2024-2026. Plan je usvojen u 2024. godini i predviđa sprovođenje određenih reformi i inicijativa kao i pilot faze sa ciljem da omogući veću uključenost mladih na tržištu rada, što će uticati na smanjenje procenta mladih kojih su u NEET statusu odnosno mladih koji nijesu u radnom odnosu niti u sistemu obrazovanja. Pilot faza Programa započeta je u januaru 2025. godine u odabranim opštinama. Procijenjeni troškovi reformi politika i inicijativa kao i realizacije pilot faze Plana implementacije programa Garancije za mlade 2024-2026 iznose oko 11 miliona eura.

Pozitivni trendovi na tržištu rada nastavljani su i u 2024. godini. Nakon rasta ukupne stope zaposlenosti u 2023. godini na 55,6%, u 2024. godini zabilježen je dalji porast na 56,4%. Prema podacima Uprave za statistiku, stopa zaposlenosti muškaraca u 2024. godini iznosila je 62,9%, stopa zaposlenosti žena 50,0%, dok je stopa zaposlenosti mladih iznosila 29,6% za uzrast 15–24 godine, odnosno 46,9% za uzrast 15-29 godina. Kretanja u sve tri kategorije obuhvaćene ciljnim ishodom ukazuju na nastavak povoljnih trendova na tržištu rada, uz i dalje prisutan rodni jaz i potrebu za dodatnim naporima u oblasti zapošljavanja žena.

U julu 2025. godine usvojena je Strategija razvoja ženskog preduzetništva 2025-2028, sa Akcionim planom za 2025-2026. godinu²¹, čija implementacija može dodatno podržati zapošljavanje žena kroz unapređenje preduzetničkog okruženja i podsticaj socijalne i ekonomske uključenosti.

Uzimajući u obzir ciljni ishod povećanja stope zaposlenosti do 2030. godine, ostvareni nivoi zaposlenosti u 2024. godini predstavljaju dobru osnovu za dalji napredak, posebno u segmentu zapošljavanja mladih i žena.

Kod daljih aktivnosti vezano za ovaj ciljni ishod i postizanje COR 8, od velike koristi bi bile detaljnije analize o tome što je dovelo do ovako dobrih rezultata i koje bi se mjere i aktivnosti trebale preduzeti da se isti rezultati postignu i kod zaposlenosti žena. Ovo posebno imajući u vidu da je Drugim DNI ocijenjeno da pored značajnog napretka odnosno smanjenja nezaposlenosti u periodu do 2020. godine, uključujući i post-COVID 19 oporavak u 2021. godini, ostaju značajni izazovi za COR 8 zadatak koji se odnosi i na postizanje dostojanstvenog rada za sve žene i muškarce, uključujući mlade i osobe sa invaliditetom, i jednaku platu za rad jednake vrijednosti. Eliminisanja rodni disbalansa te zapošljavanje osoba sa invaliditetom i ostalih ranjivih grupa naglašeni su kao pitanja kojima treba posvetiti dodatnu pažnju. Kao jedan od izazova takođe je prepoznata i diversifikacija ekonomije, budući da se visok stepen zavisnosti od turizma pokazao kao posebna slabost u periodu COVID-19 krize. Ocijenjeno je i da je pozitivnim pomacima kod stope nezaposlenosti doprinio veliki broj programa i mjera koji su sprovedeni u periodu na koji se odnosi Drugi DNI sa ciljem otvaranja novih radnih mjesta, podsticanja preduzetništva, kreativnosti i inovativnost, i podrške rastu mikro, malih i srednjih preduzeća.

---

²¹ Vlada Crne Gore, *Strategija razvoja ženskog preduzetništva 2025–2028 sa Akcionim planom 2025–2026*, 2025, dostupno na: <https://www.gov.me/dokumenta/8ade53b7-a348-4583-a82a-991f63c445e4>

Kod Indeksa rodne ravnopravnosti²², najmanje poboljšanje (u 2023. u odnosu na 2019. godinu) zabilježeno je u domenu „Novac“ kojim se mjeri rodna nejednakost u pristupu finansijskim resursima i ekonomskoj situaciji žena i muškaraca. U ovom domenu je zabilježen skroman porast od 2,2 indeksna poena (sa 59,7 na 61,9), što sugeriše da su do 2030. godine neophodni pojačani naponi za sprovođenje mjera za finansijsko snaženje žena i poboljšanje njihove ekonomske situacije. Rezultati u domenima „Vrijeme“ i „Rad“²³ su zadovoljavajući za posmatrani četvorogodišnji period tj. pokazuju da su izgledi za postizanje ciljnih ishoda u ovim domenima do 2030. godine solidni. U Drugom DNI je naglašeno da se Crna Gora do 2021. godine suočavala sa značajnim izazovima na putu da postigne COR 5 – Rodna ravnopravnost, uprkos ohrabrujućim signalima u oblastima kao što su osnaživanje žena i snažniji (iako još uvijek ne i djelotvoran) odgovor na nasilje nad ženama i djevojčicama.

Nakon značajnog smanjenja procenta mladih (uzrasta 15-24 godine) koji nijesu ni u radnom odnosu ni u obrazovanju u 2023. godini, kada je zabilježen pad od gotovo 3 procentna poena u odnosu na 2022. godinu, podaci za 2024. godinu ukazuju na nastavak povoljnih kretanja. Prema podacima Uprave za statistiku, u 2024. godini procenat mladih u NEET statusu iznosio je 14,2%. Ostvareni rezultati daju realne izgleda da se ciljni ishod smanjenja ovog procenta za više od 5 procentnih poena ostvari do 2030. godine.

U dijelu Izjave koji se odnosi na nejednakost i diskriminaciju, potvrđena je posvećenost zaštiti prava i dobrobiti svih građana i građanki Crne Gore, posebno ranjivih kategorija, poboljšanjem dostupnosti raščlanjenih podataka, sprovođenjem djelotvornih politika i intervencija, te suzbijanjem/ eliminacijom nejednakosti i diskriminatornih praksi. Definisana su dva ciljna ishoda kojima se predviđa da se do 2030. godine: 1) smanji udio stanovništva (žena, muškaraca, Romkinja i Roma) koji se u poslednjih 12 mjeseci osjećao diskriminisano ili uznemiravano za 2 procentna poena, odnosno da se 2) udio djece u hraniteljskim porodicama poveća na više od 90% djece u svim formalnim vidovima alternativnog zbrinjavanja.

Aktivnosti Ministarstva za ljudska i manjinska prava (Direktorat za interkulturalizam) tokom dvije godine uključile su usvajanje Strategija za interkulturalizam i društvenu koheziju 2025-2028 (sa Akcionim planom 2025-2026.²⁴, zatim podršku projektima 13 nevladinih organizacija i organizaciju manifestacije za mlade *Direkt Interkultura Montenegro 2023*.

U cilju ostvarivanja A-statusa Institucije Zaštitnika ljudskih prava i sloboda, saglasno Pariškim principima, Crna Gora je tokom 2024. godine započela izradu novog Zakona o Zaštitniku/ci ljudskih prava i sloboda. Predložena zakonska rješenja imaju za cilj jačanje nezavisnosti, nadležnosti i institucionalnih kapaciteta Zaštitnika, uključujući unapređenje položaja zamjenika Zaštitnika i jačanje Nacionalnog mehanizma za zaštitu od mučenja. Nacrt zakona je u fazi pripreme za dostavljanje Evropskoj komisiji radi pribavljanja mišljenja, dok je njegovo usvajanje planirano tokom 2026. godine. Ostvarivanje ciljnog ishoda - sticanje A-statusa - zavisice od konačnog usvajanja zakona i njegove pune implementacije u praksi.

---

²² Uprava za statistiku (Monstat), *Saopštenje: Indeks rodne ravnopravnosti u Crnoj Gori 2023 (bazirano pretežno na podacima iz 2021. godine)*, 25. jul 2023

²³ Napomena: Domeni „Vrijeme“ i „Rad“ mjere, redom: rodne nejednakosti u raspodjeli vremena provedenog na aktivnostima njege, poslovima u domaćinstvu i u društvenim aktivnostima, te stanje u oblasti jednakog pristupa zapošljavanju i uslovima rada žena i muškaraca.

²⁴ Vlada Crne Gore, *Strategija za interkulturalizam i društvenu koheziju 2025–2028 sa Akcionim planom 2025–2026*, 2025, dostupno na: <https://www.gov.me/dokumenta/4309e328-e708-4857-8c10-481d2457930b>

Potpisan je Memorandum o saradnju između Ministarstva ljudskih i manjinskih prava (MLJMP) i Ministarstva rada, zapošljavanja i socijalnog dijaloga (MRZS) u cilju poboljšanja socioekonomskog i pravnog položaja Roma i Egipćana u Crnoj Gori, kroz izgradnju inkluzivnog i otvorenog društva zasnovanog na borbi protiv i eliminaciji svih oblika diskriminacije, anticiganizma i siromaštva. Memorandumom je predviđeno da se u centre za socijalni rad u 11 opština²⁵ uvede radno mjesto Saradnik u socijalnoj zaštiti romske i egipćanske zajednice kako bi se pomoglo pripadnicima ove populacije u ostvarivanju prava na socijalnu i dječju zaštitu.

U saradnji sa Savjetom Evrope pokrenuta je inicijativa za trajno zbrinjavanje romske i egipćanske zajednice. MRZS je, zajedno sa Ministarstvom prosvjete, nauke i inovacija, MLJMP i NVO Help, sprovelo terensko istraživanje kao osnovu za izradu Studije izvodljivosti za obezbjeđivanje pristupačnih stambenih rješenja i konkurisanje kod dostupnih fondova Savjeta Evrope i Evropske unije. Istraživanjem su obuhvaćene demografske i socioekonomske karakteristike Roma i Egipćana u više crnogorskih opština, sprovedeni su intervjui sa relevantnim institucijama i nevladinim organizacijama, i analiziran regulatorni okvir s posebnim osvrtom na moguće prepreke za obezbjeđivanje socijalnih stambenih jedinica. Rezultati studije predstavljeni su u decembru 2024. godine.²⁶

Pored toga, MRZS je u saradnji s NVO Help i opštinom Herceg Novi otpočelo sa izgradnjom objekta socijalnog stanovanja za više porodica (raseljenih i socijalno ugroženih lica) koje žive u trošnim barakama u naselju Nemila. U toku su i aktivnosti za adaptaciju objekata stanovanja i rješavanje pitanja vodosnabdijevanja u naselju Trlica u Pljevljima.

Poslednji dostupni podaci o procentu stanovništva (u različitim kategorijama – žene, muškarci, Romkinje, Romi) koje se osjećalo diskriminisano ili uznemiravano su iz UNICEF-ovog MICS istraživanja iz 2018. godine i uzeti su kao osnov/početno stanje u Izjavi za ciljni ishod za nejednakost i diskriminaciju. Novi podaci MICS istraživanje biće objavljeni u 2026. godini, pa će samim tim i u narednom periodu biti moguća ocjena izgleda za postizanje ovog ciljnog ishoda (što sada nije slučaj).

U toku su pripreme za osnivanje Centra za hraniteljstvo.²⁷ Uz pomoć UNICEF-a pripremljen je Plan podrške razvoju hraniteljstva, dok je nadležno ministarstvo počelo sa izradom propisa koji su uslov za osnivanje Centra za hraniteljstvo i usvojenje. Planirano je otvaranje Centra za hraniteljstvo i porodični smještaj u Podgorici i dvije područne jedinice na sjeveru i jugu Crne Gore.

U periodu 2022-2025. broj djece u hraniteljskim porodicama kretao se između 323 i 331. Tokom cijelog perioda oko tri četvrtine djece (73-76%) smješteno je u srodničkim hraniteljskim porodicama, dok je oko četvrtina (24-27%) u nesrodničkim porodicama. Najveći ukupan broj djece zabilježen je 2023. godine (354).²⁸

---

²⁵ Napomena: Opštine u kojima se uvodi radno mjesto saradnika u socijalnoj zaštiti romske i egipćanske zajednice: Bar, Berane, Bijelo Polje, Budva, Cetinje, Herceg Novi, Nikšić, Pljevlja, Podgorica, Tivat i Ulcinj.

²⁶ Savjet Evrope, *Studija izvodljivosti za obezbjeđivanje pristupačnih stambenih rješenja u osam opština u Crnoj Gori*, 2024, dostupno na: <https://rm.coe.int/feasibility-study-for-social-housing-in-eight-municipalities-in-monten/1680b2e1c7>

²⁷ Vlada Crne Gore, *Potpisan ugovor o korišćenju poslovnog prostora za potrebe Centra za hraniteljstvo u Podgorici*, 2025, dostupno na: <https://www.gov.me/clanak/potpisan-ugovor-o-koriscenju-poslovnog-prostora-bez-naknade-za-potrebe-centra-za-hraniteljstvo>

²⁸ Ministarstvo socijalnog staranja, brige o porodici i demografije, *Podaci o djeci u hraniteljskim porodicama 2022–2025*, n.d. (interni podaci)

Broj djece u rezidencijalnim institucijama bilježi kontinuirani pad. U JU „Mladost“ u Bijeloj broj djece smanjen je sa 80 u 2022. godini na 62 u 2025. godini (pad od oko 24%), dok se u Centru „Ljubović“ broj djece kreće između 16 i 18 godišnje. Djece ispod tri godine starosti više nema u institucijama, saglasno međunarodnim standardima alternativne njege za djecu²⁹. Udio djece u hraniteljskim porodicama 2025. godine iznosio je oko 81%, što ukazuje na kontinuiran napredak u procesu deinstitutionalizacije. Uzimajući u obzir trend smanjenja broja djece u rezidencijalnim institucijama i visok udio djece u porodičnom smještaju, može se očekivati da će ciljni ishod od preko 90% do 2030. godine biti dostignut. Ne treba međutim zaboraviti da djeca prije svega treba da odrastaju u svojim porodicama, te se fokusirati na pomoć porodicama i smanjivanje potrebe za alternativnim smještajem bilo kog vida.

Krajem 2025. godine izrađen je nacrt Nacionalnog akcionog plana za uspostavljanje Garancije za djecu u Crnoj Gori do 2030. godine koja ima za cilj da nijedno dijete ne bude uskraćeno za osnovne usluge poput obrazovanja, zdravstva, adekvatne ishrane i sigurnog stanovanja. Ključni ciljevi ovog dokumenta su smanjenje dječijeg siromaštva kroz univerzalni dječji dodatak i druge socijalne mjere, zaštita djece od nasilja u porodici, školama i online, unapređenje mentalnog zdravlja kroz jačanje podrške i dostupnih usluga i unapređenje digitalne i preduzetničke vještine kroz pripremu mladih za tržište rada budućnost.

Takođe je izrađena i evaluacija Strategija za ostvarivanje prava djeteta 2019–2023, a kada dobijemo preporuke EU Komiteta pristupiće se izradi nove strategije koja će obuhvatiti preporuke UN Komiteta i EU mehanizme.

---

²⁹ UNICEF Crna Gora, *Godišnji izvještaj Kancelarije UNICEF-a u Crnoj Gori za 2023. godinu*, 2024, str. 2, dostupno na: <https://www.unicef.org/montenegro/en/media/24201/file/UNICEF%20Montenegro%20Country%20Office%202023%20Annual%20Report.pdf>

3 Pravda za sve

U okviru ove teme preuzete su obaveze koje se odnose na učešće žena u političkom i ekonomskom odlučivanju, ljudska prava uopšte, rodno zasnovano i nasilje nad/među djecom, sprečavanje apatridije, azil i sprečavanje trgovine ljudima, te na migracionu politiku. Definisano je pet ciljnih ishoda koji proističu iz garantovanja jednakih prava i jednakog pristupa pravdi svim građanima i građankama i posvećenosti osnaživanju institucija za transparentan rad, inkluzivnost, osjetljivost na rodna i kulturna pitanja kao i na potrebe djece i mladih. Utvrđeni ciljni ishodi tiču se više ciljeva održivog razvoja, prevashodno COR 5, 10 i 16³⁰.

Ciljnim ishodom vezanim za učešće žena u političkom i ekonomskom odlučivanju predviđeno je da do 2030. godine najmanje 40% poslanika/ca i odbornika/ca budu žene, da bude najmanje 15% žena među gradonačelnicima/ama i najmanje 40% žena među članovima/cama Vlade.

Prema rezultatima poslednjih parlamentarnih izbora iz 2023. godine u 28. saziv Skupštine Crne Gore ušlo je samo 17 žena (21% od ukupnog broja poslanika/ca). Situacija je nešto unaprijeđena tokom protekle godine tako da 28. saziv trenutno čine 23 poslanice (28,4%). Najveći procenat žena u crnogorskoj Skupštini od uvođenja višestranačja zabilježen 2020. godine u 26. sazivu i iznosio je 29,6%. Prema poslednjim podacima udio žena iznosi 27,2% (22 od ukupno 81 mjesta u Skupštini Crne Gore).³¹ Drugim DNI je ocijenjeno je da je u periodu 2016-2021 zastupljenost žena u Skupštini Crne Gore stagnirala pa je preporučeno da su neophodni snažniji naponi kako bi se osiguralo puno učešće žena u donošenju odluka. Ove preporuke ostaju validne i za Izjavu o posvećenosti.

Nijedna žena u Crnoj Gori ne vrši funkciju gradonačelnice, dok je procenat žena u Vladi Crne Gore 18,75%. Broj žena među poslanicima/cama je 22 od ukupno 81 mjesta što je 27,2%. Ukupno posmatrano, može se ocijeniti da su izgledi za postizanje ciljnog ishoda koji se odnosi na učešće žena u političkom životu veoma slabi.

Međutim, u periodu 2024-2025. godine zabilježeni su važni sistemski pomaci koji mogu dugoročno uticati na unapređenje političke participacije žena. Izmjenama izbornog zakonodavstva, završenim u julu 2025. godine, uvedena je obavezna kvota od najmanje 40% manje zastupljenog pola na izbornim listama, čime se stvaraju institucionalni preduslovi za povećanje zastupljenosti žena u predstavničkim tijelima na nacionalnom i lokalnom nivou. Paralelno, u završnoj fazi je priprema novog Zakona o rodnoj ravnopravnosti, čije se usvajanje planira do II kvartala 2026. godine, a koji predviđa jačanje institucionalnih mehanizama, uvođenje rodni analiza javnih politika i punu primjenu rodno odgovornog budžetiranja. Ovi procesi, zajedno sa usvajanjem Nacionalne strategije za rodnu ravnopravnost 2025-2029, predstavljaju ključni okvir za postepeno unapređenje učešća žena u političkom životu u narednom periodu. Takođe, do 2027. planirano usaglašavanje najmanje 40% relevantnog zakonodavstva sa preporukama CEDAW. Krajnji rok je 2029. kada se očekuje da 80% zakonodavstva bude usklađeno sa međunarodnim standardima.

---

³⁰ Napomena: COR 5 – Rodna ravnopravnost; COR 10 – Smanjenje nejednakosti; COR 16 – Mir, pravda i snažne institucije.

³¹ Skupština Crne Gore, *Lista poslanica i poslanika 28. saziva – stanje februar 2026.*, dostupno na: <https://www.skupstina.me/me/poslanice-i-poslanici/lista-poslanica-i-poslanika>

Nacionalni mehanizam za izvještavanje i praćenje u oblasti ljudskih prava još nije uspostavljen. Nakon UPR i CEDAW preporuka iz 2023. odnosno 2024. godine, uz ekspertsku pomoć UN Sistema u Crnoj Gori razmotreni su mogući modaliteti tog mehanizma.

Revidirani tekst Predloga Zakona o zaštiti jednakosti i zabrani diskriminacije proslijeđen je na mišljenje Evropskoj komisiji juna 2024. godine, i isti je usvojen početkom 2026. godine. Ovim zakonom ojačaće se sistem zaštite od diskriminacije i obezbijediti potpuna usklađenost sa relevantnom pravnom tekovinom EU. Na inicijativu Ombudsmana, pokrenuta je procedura donošenja novog Zakona o zaštitniku/ci ljudskih prava i sloboda u cilju jačanja ovog mehanizma i njegove nezavisnosti u skladu sa Pariškim principima. Usvajanje Zakona planirano je za 2026. godinu, pa se može ocijeniti da su izgledi za postizanje relevantnog ciljnog ishoda - dobijanja A-statusa institucije Ombudsmana do 2030. godine - realni. Zakon o pravnom prepoznavanju rodnog identiteta na osnovu samoodređenja, još uvijek nije usvojen.

Od ostalih aktivnosti značajno je usvajanje Strategija za unapređenje kvaliteta života LGBTQ osoba u Crnoj Gori za period 2024-2028.

Potpisan je Memorandum između centara za socijalni rad i Centra za romske inicijative u sklopu projekta *Udruženi u ostvarivanju dječjih prava* (podržanog od strane UNICEF-a) koji se realizuje od oktobra 2023. godine sa ciljem stvaranja boljeg ambijenta za pripadnike romske i egipćanske zajednice. Jedan od mehanizama predviđenih Memorandumom je i pružanje usluga potencijalnim žrtvama i žrtvama dječjih nedozvoljenih brakova kao doprinos borbi za sprečavanje dječjeg ugovorenog braka. Ciljevi projekta uključuju i promociju dva licencirana servisa Centra za romske inicijative - Psihološko savjetovanje i Nacionalni SOS telefon za potencijalne žrtve i žrtve dječjih ugovorenih brakova. Pored toga, planira se otvaranje prvog specijalizovanog skloništa za žrtve dječjeg ugovorenog braka. Centri za socijalni rad pružaju kontinuiranu pomoć i podršku djeci žrtvama trgovine ljudima, djeci koja su u riziku od sklapanja maloljetničkih brakova, kao i djeci koja su zatečena u prosjačenju.

Izjavom je preuzeta obaveza za sprovođenje efikasnih mjera za smanjenje rodno zasnovanog i nasilja nad/među djecom, uključujući prevenciju govora mržnje kako u virtuelnom tako i u realnom svijetu. S obzirom na porast nasilja među djecom, uključujući vršnjačko i onlajn nasilje, neophodni su značajni naponi na prevenciji i suzbijanju istog. Uprkos indicijama da je nasilje, posebno vršnjačko nasilje u školama, u porastu, pouzdani podaci i analize koje bi razložile uzroke nasilja i druge relevantne aspekte nijesu dostupne, što predstavlja prepreku kreiranju mjera za učinkovito adresiranje ovog problema.³² Formiranje među-resorne radne grupe za sprovođenje takve analize u roku od 15 dana, od strane Savjeta za prava djeteta u oktobru 2024., predstavlja korak ka rješavanju problema sa vršnjačkim nasiljem u školama. Međutim, navedena analiza neće riješiti problem odsustva kontinuiranog prikupljanja podataka o nasilju. Takvi podaci treba da budu, kako za žrtve tako i za počinioc, razloženi prema polu, uzrastu, vrsti nasilja, geografskoj lokaciji, prisustvu smetnji u razvoju i invaliditeta,

---

³² UNICEF Crna Gora, *Godišnji izvještaj Kancelarije UNICEF-a u Crnoj Gori za 2023. godinu, 2024*, dostupno na: <https://www.unicef.org/montenegro/en/media/24201/file/UNICEF%20Montenegro%20Country%20Office%202023%20Annual%20Report.pdf>

nacionalnoj pripadnosti i drugim obilježjima.³³ Dodatno, institucionalni odgovor na nasilje kao i dostupnost usluga za žrtve nasilje su nedostatni.³⁴

Postignut je ograničeni napredak u razvoju politika i smjernica za smanjenje nasilja nad djecom i mladima. Pomaci su ostvareni kod zakonodavnog okvira koji zabranjuje bilo koji oblik nasilja nad djecom, uključujući i fizičko kažnjavanje djece u porodici i svakom drugom okruženju. Pored toga, donijet je niz protokola i smjernica za multi-sektorsko djelovanje u cilju prevencije i zaštite djece od nasilja, zlostavljanja i eksploatacije. Protokoli i smjernice se prije svega odnose na četiri ključna sektora: policiju, dječju zaštitu, zdravstvo i obrazovanje. U toku 2024.godine UNICEF je ojačao kapacitete 176 profesionalaca koji rade s djecom izloženom nasilju i eksploataciji, s fokusom na metodologiju upravljanja slučajem, na principe pravosuđa po mjeri djece, identifikovanje, upućivanje i podršku žrtvama, kao i na forenzičko intervjuisanje djece. Ukupno 85% voditelja slučajeva u centrima za socijalni rad pohađalo je akreditovanu obuku za jačanje kapaciteta za rad s djecom žrtvama nasilja.³⁵

Usvojena je Strategija za prevenciju i zaštitu djece od nasilja 2025-2029. godine sa Akcionim planom za 2025-2026. godinu. Urađen je Izvještaj o realizaciji Akcionog plana za 2025. godinu za sprovođenje Strategije prevencije i zaštite djece od nasilja 2025-2029. godine. Ova strategija donijela je vidljiva poboljšanja u sistemu socijalne i dječje zaštite kroz jačanje preventivnih mehanizama i podizanje svijesti, unaprijeđenja sistema rane identifikacije i intervencije, jačanje međusektorske saradnje i unaprijeđenje podrške žrtvama. Strategijom se, između ostalog, adresira i problem ranih brakova u romskoj populaciji. Centri za socijalni rad, u okviru svojih nadležnosti, osim smještaja djece u odgovarajuća skloništa i ustanove socijalne dječje zaštite, podnose i prekršajne prijave protiv roditelja maloljetnih lica zatečenih u prosjačenju, zbog sumnje na zanemarivanje djeteta u skladu sa Zakonom o zaštiti od nasilja u porodici. Takođe, stručni radnici centara za socijalni rad roditeljima pružaju odgovarajuće oblike pomoći i podrške i preduzimaju potrebne mjere radi zaštite prava i najboljeg interesa djeteta.

Pripremljen je Predlog Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o postupanju prema maloljetnicima u krivičnom postupku kojim se jačaju procesne garancije za djecu osumnjičenu ili optuženu u krivičnim postupcima i osnažuje položaj djeteta kao žrtve, oštećenog ili svjedoka krivičnog djela. Usvajanjem ovog Zakona krivično zakonodavstvo će se uskladiti sa članom 1 Konvencije o pravima djeteta u pogledu pojmovnog određenja djeteta kao lica do navršene 18. godine života i omogućiti efikasniji pravni okvir za maloljetnike u krivičnom postupku. Utvrđen je i Predlog Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o besplatnoj pravnoj pomoći kojim je proširen obuhvat djece koja imaju prava na besplatnu pravnu pomoć, odnosno djeca su prepoznata kao privilegovani korisnici prava na besplatnu pravnu pomoć, u skladu sa međunarodnim standardima.

U saradnji sa nevladinim organizacijama, 717 žena, djevojaka i dječaka dobilo je informacije o pristupu mjerama za ublažavanje rizika, prevenciju i odgovore na rodno zasnovano nasilje. Takođe, 2.574 djece i odraslih informisano je o sigurnim kanalima za prijavu seksualne eksploatacije i zlostavljanja od strane humanitarnih radnika, što je važan korak ka unapređenju zaštite najugroženijih grupa UNICEF je podržao nacionalnu SOS liniju za djecu (111 116) da pokrene novu „opciju ćaskanja“ za pružanje savjeta

---

³³ Zavod za socijalnu i dječju zaštitu, *Izvještaj o nasilju u porodici i nasilju nad ženama i djecom prema podacima centara za socijalni rad*, 2020

³⁴ Evropska komisija, *Izvještaj o napretku Crne Gore za 2023. godinu*, 2023, SWD(2023) 694 final, str. 6

³⁵ UNICEF Crna Gora, *Godišnji izvještaj Kancelarije UNICEF-a u Crnoj Gori za 2024. godinu*, 2025, dostupno na: <https://www.unicef.org/montenegro/en/reports/unicef-montenegro-country-office-2024-annual-report>

djeci i mladima. Pružena je obuka za 90% profesionalaca koji su angažovani u sklopu nacionalne SOS linije za djecu kako bi ojačali svoje vještine u podršci djeci putem razgovora. Prema studiji Zavoda za školstvo iz 2023. godine, koja je obuhvatila preko 12.000 učenika, 43% djece školskog uzrasta svjedočilo je nasilju u svojoj školi, 17% tvrdi da su bili žrtve nasilja, a 6,7% priznaje da su bili nasilni prema drugoj djeci tokom školske 2022/2023. godine.³⁶

U saradnji sa UNICEF-om i uz podršku Evropske unije sprovodi se (tokom poslednjih 7 godina) program *Roditeljstvo za cjeloživotno zdravlje za malu djecu* (poznat i kao *Brižne porodice*). Do sada je obučeno 116 facilitatora (psihologa, pedagoga, medicinskih sestara, vaspitača i socijalnih radnika) koji program realizuju u domovima zdravlja, vrtićima, nevladinim organizacijama i drugim ustanovama.

Crna Gora se Izjavom takođe obavezala da sprovodi mjere za utvrđivanje apatridije i obezbijedi efikasan pristup pravima za pojedince kojima je dodijeljen status apatrida, uz inkluzivnu praksu registracije rođenja (sa posebnim fokusom na romsku i egipćansku zajednicu).

Sprovedena je Strategija o migracijama i reintegraciji povratnika 2021-2025. Pored toga, Crna Gora je članica UNHCR-ove *Globalne alijanse za okončanje apatridije* – inicijative koja će zamijeniti globalnu iBelong 2014-2024 kampanju sa ciljem da se ubrzaju rješenja koja bi dovela do iskorjenjavanja apatridije.

Izmjenama i dopunama Zakona o strancima, u 2024. godini, unaprijeđen je normativni okvir za postupke utvrđivanje statusa lica bez državljanstva. Prava podnosioca zahtjeva za utvrđivanje statusa do donošenja odluke zaštićena su propisima iz 2023. godine, a postupak je besplatan. Za lica za koja se utvrdi da su bez državljanstva omogućeni su potpuna integracija u društvenu zajednicu kao i zdravstvena i socijalna zaštita. Putna isprava za lice bez državljanstva kao i dozvola za privremeni boravak su takođe regulisani. U 2023. godini podnijeta su 22 zahtjeva, što predstavlja značajan rast u odnosu na dvije prethodne godine (15 zahtjeva u 2022. i 10 zahtjeva u 2021. godini).

Vezano za azil i sprečavanje trgovine ljudima, Izjavom je potvrđena posvećenost pravednom postupku za ostvarenje azila i uključivanju azilanata u društvo, osiguravajući im sveobuhvatan pristup pravima i uslugama. Takođe je potvrđena posvećenost odlučnoj borbi protiv krijumčarenja migranata i trgovine ljudima.

Zakonom o međunarodnoj i privremenoj zaštiti stranaca implementirani su evropski standardi iz oblasti azila kao i standardi međunarodnog humanitarnog prava i zaštite ljudskih prava sa ciljem da se stvori sigurno i dostojanstveno okruženje za strance koji traže međunarodnu zaštitu. Zakon definiše institute kao što su djela progona, vršioci progona, razlozi za isključenje, sigurna zemlja porijekla, sigurna treća zemlja, sigurna evropska treća zemlja i postupak na granici, a reguliše i pravo na sudsku zaštitu. Direkcija za azil je nadležna za postupak po zahtjevu za međunarodnu zaštitu. Na ovaj način stvorena je platforma za donošenje objektivnijih i pravičnijih odluka čiji se kvalitet u većini pokrenutih slučajeva potvrđuje i od strane Upravnog suda. Reforme u ovoj oblasti podržali su UNHCR i EUAA kroz tehničku i pomoć u izradi proceduralnih i praktičnih instrumenata za službenike, kao i kroz specijalističke obuke.

---

³⁶ UNICEF Crna Gora, *Godišnji izvještaj UNICEF-a u Crnoj Gori za 2024. godinu*, 2025, dostupno na: <https://www.unicef.org/montenegro/izvjestaji/godi%C5%A1nji-izvje%C5%A1taj-unicef-u-crnoj-gori-za-2024>

Centar za prihvatanje stranaca koji traže međunarodnu zaštitu ima kapacitet od 164 mjesta u smještajnim objektima u Spužu i Božaju.³⁷ Svi stranci koji su izrazili namjeru za podnošenje zahtjeva za međunarodnu zaštitu, a koji su zatražili prihvatanje, ostvarili su to pravo. U 2025. godini 2029 strana je tražilo međunarodnu zaštitu; u 2024. godini ukupno 1745 stranaca su zatražili međunarodnu zaštitu; a u 2023. na prihvatanju je bilo 3.093 lica – sve ovo je znatno manje u odnosu na 2022. (6.022 lica) ili predpandemijsku 2019. godinu (7.832 lica). Shodno Zakonu o međunarodnoj i privremenoj zaštiti stranaca, u Crnoj Gori strancima koji traže međunarodnu zaštitu obezbjeđeno je pravo na prihvatanje u Centru za prihvatanje, pravo na zdravstvenu zaštitu (na svim nivoima zdravstvene zaštite), osnovno i srednje obrazovanje, socijalnu pomoć i zaštitu, slobodu vjeroispovijesti, pravo na informacije neophodne za boravak i pravne savjete u vezi postupka po zahtjevu za međunarodnu zaštitu, pravo na besplatnu pravnu pomoć, rad, jedinstvo porodice, pristup humanitarnim i nevladinim organizacijama i slično. Centar ima kontinuiranu saradnju sa relevantnim nevladinim i međunarodnim organizacijama u oblasti zaštite prava izbjeglica i tražilaca azila.

U interakciji sa strancima koji traže međunarodnu zaštitu, posebno kad su u pitanju ranjive kategorije, stručna službena lica Centra kontinuirano sprovode aktivnosti koje za cilj imaju preventivno djelovanje i otkrivanja žrtava krijumčarenja i trgovine ljudima. Redovno se sprovode obuke zaposlenih na temu krijumčarenja i trgovine ljudima³⁸, a ostvarena je i dobra saradnja sa Odjeljenjem za borbu protiv trgovine ljudima i ostalim relevantnim akterima. Zakonom o međunarodnoj i privremenoj zaštiti stranaca predviđen je poseban psiho-socijalni i zdravstveni tretman za moguće žrtve trgovine ljudima.

U toku 2025. godine Odjeljenje za borbu protiv trgovine ljudima identifikovalo je ukupno 43 žrtve (6.89 žrtava na 100.000 stanovnika). Od navedenog broja ženskog pola je bila 21, a muškog 22 žrtve. Dominatno prisutan oblik eksploatacije je prinudno prosjačenje sa ukupno identifikovanih 28 žrtava, zatim radna eksploatacija sa 10, seksualna eksploatacija sa 4 i prinudni brak sa 1 identifikovanom žrtvom. Do 18 godine života identifikovano je 5.13 žrtava na 100.000 stanovnika.

Svi azilanti i stranci pod supsidijarnom zaštitom, kao i lica pod privremenom zaštitom, ostvaruju sva prava utvrđena zakonom o međunarodnoj zaštiti. U prethodnom periodu ova lica nijesu prepoznata kao žrtve trgovinom ljudima. Neophodne su dalje aktivnosti na edukaciji službenika koji rade sa licima iz sistema međunarodne zaštite.

Zavod za socijalnu i dječju zaštitu akredituje programe i organizuje obuke za stručne radnike iz sistema socijalne i dječje zaštite u cilju jačanja kapaciteta za sprečavanje trgovine ljudima/djecom. Tokom prethodnih godina, u saradnji sa IOM-om organizovan je niz obuka za zaposlene u sistemu socijalne i dječje zaštite i Upravi policije na temu ranog prepoznavanja trgovine ljudima i definisanje mehanizama upućivanja i pružanja zaštite žrtvama.

---

³⁷ Napomena: Planirano proširenje smještajnih kapaciteta Centra u Spužu i Božaju nije realizovano jer je tender raspisivan više puta bez zainteresovanih ponuđača. Finansijska sredstva su preusmjerena na izgradnju novog Prihvatnog centra na Božaju (planirani kapacitet: 200 mjesta).

³⁸ Napomena: Zaposleni u Centru za prihvatanje pohađali su sljedeće obuke tokom 2024. i 2025. godine: Regionalna radionica EUAA o „Ranjivosti u prihvatanju“ (Budva, 2024); Regionalna radionica MARRI o „Rodno zasnovanom nasilju u migratornom kontekstu“ (Skoplje, mart 2025); Obuka „Multisektorski odgovor na trgovinu ljudima“ (Kancelarija za borbu protiv trgovine ljudima, jun 2025); Obuka EUAA „Uvod u ranjivost“ (online, jun 2025).

U skladu sa preporukama Evropske komisije i *State Department*-a, osnovano je prihvatilište-sklonište za djecu koja su žrtve trgovine ljudima. Takođe, licencirano je prihvatilište-sklonište za žene žrtve seksualne eksploatacije kao oblika trgovine ljudima, koje se finansira iz državnog budžeta.

Kad je riječ o migracionoj politici, ciljnim ishodom je predviđeno da se poveća udio primljenih državljana po sporazumima o readmisiji na najmanje 10% godišnje.

Aktivnosti u ovoj oblasti sprovode se u skladu sa Akcionim planovima za realizaciju Strategije o migracijama i reintegraciji povratnika u Crnoj Gori, za period 2021-2025, poslednji od kojih je za 2023-2024. godinu. U 2025. godini vraćena su 72 lica, a u 2024. godini ukupno 91 lice; u 2023. godini vraćena su ukupno 43 lica shodno sporazumima o readmisiji, uključujući i jedan grupni povratak. U oblasti reintegracije povratnika, tokom 2024. godine izrađen je ukupno 91 individualni i porodični plan reintegracije, dok je tokom 2025. godine izrađeno 72 plana. Monitoring povratnika sproveden je tokom 2024. godine za 43 lica koja su vraćena tokom 2023. godine, a tokom 2025. godine za 91 lice vraćeno tokom 2024. godine. U saradnji sa IOM-om, realizovana je obuka na temu integrisanog pristupa reintegraciji povratnika sa oko 20 učesnika (MUP, lokalni timovi).

Podaci MUP-a o sprovođenju sporazuma o readmisiji u periodu 2022-2025. godine ukazuju na stabilan obim zaprimljenih zahtjeva, uz umjeren porast broja realizovanih povrataka u posljednje dvije godine. Nakon 2022. i 2023. godine, koje karakteriše niži broj vraćenih lica u odnosu na date saglasnosti (2022: 231 zaprimljeni zahtjev/broj lica, 153 saglasnosti za prihvatanje lica, 71 vraćeno lice; 2023: 258 zaprimljenih zahtjeva/broj lica, 154 saglasnosti za prihvatanje lica, 43 vraćena lica), tokom 2024. i 2025. godine zabilježen je veći stepen realizacije povrataka (2024: 378 zaprimljenih zahtjeva/broj lica, 257 saglasnosti, 91 vraćeno lice; 2025: 255 zaprimljenih zahtjeva/broj lica, 169 saglasnosti, 72 vraćena lica).

Posebno je uočljivo da se u 2024. i 2025. godini povećava odnos vraćenih lica u odnosu na broj datih saglasnosti, što ukazuje na unapređenje operativne saradnje i efikasnosti sprovođenja postupaka readmisije. Iako broj zaprimljenih zahtjeva varira po godinama, ukupni trend pokazuje postepeno jačanje kapaciteta sistema da odgovori na preuzete obaveze u ovoj oblasti.

4 Kvalitetno obrazovanje

Kod ove teme definisana su četiri ciljna ishoda koja se odnose na poboljšanje kompetencija stečenih kroz obrazovanje, inkluzivnost, unapređenje školske infrastrukture i povećanje ulaganja u obrazovanje. Relevantni cilj održivog razvoja je COR 4 (Kvalitetno obrazovanje). Pri formulisanju ciljnih ishoda, Izjavom su u značajnoj mjeri praćene preporuke Drugog DNI kojim su između ostalog konstatovani neophodnost poboljšanja kvaliteta obrazovanja i potreba većih ulaganja u obrazovnu infrastrukturu. Ciljni ishodi su utvrđeni kako slijedi:

- 1) da se za najmanje 8 procentnih poena poveća procenat djece uzrasta 3-4 godine, posebno iz romske i egipćanske zajednice, čiji je razvoj (u različitim domenima učenja, fizičkog i socio-emocionalnog razvoja) adekvatan;
- 2) povećanje procenta (za najmanje 8 poena) djece koja na kraju nižeg srednjeg obrazovanja ostvaruju minimalan nivo znanja u čitanju, matematici i prirodnim naukama (mjereno rezultatima PISA testiranja);
- 3) povećanje učešća dječaka i djevojčica u ranom obrazovanju, takođe za 8 procentnih poena;
- 4) povećanje ulaganja u obrazovanje na 13% budžeta.

Za prvi ciljni ishod nijesu dostupni noviji podaci od onih koji su Izjavom uzeti kao početno stanje, budući da je MICS istraživanje u toku i da će podaci biti tokom 2026. godine. Ocjena napretka i izgleda za postizanje cilja do 2030. godine biće moguća na osnovu poslednjih rezultata MICS-a.

Ministarstvo prosvjete, nauke i inovacija (MPNI) koordinira i u saradnji sa ostalim relevantnim akterima sprovodi brojne aktivnosti koje doprinose postizanju postavljenih ciljnih ishoda, posebno kad je riječ o inkluzivnosti, poboljšanju školske infrastrukture i naporima da se unaprijedi kvalitet obrazovanja. Uz podršku UNICEF-a i Delegacije Evropske unije u Crnoj Gori, usvojena je u 2025. godini Strategija za reformu obrazovanja 2025-2035, sa AP za 2025-2025. godinu³⁹. Predviđene su aktivnosti za jačanje kapaciteta za strateško planiranje u okviru Ministarstva, unapređenje pravičnosti i stope upisa na svim nivoima, poboljšanje kvaliteta obrazovanja (kroz analizu i revidiranje nastavnih planova i programa, individualizovan pristup, pametnu integraciju digitalnih alata i tehnologija, jačanje i usklađivanje inicijalnog obrazovanja nastavnika i njihov profesionalni razvoj), izgradnju kapaciteta sektora za monitoring i evaluacije i druga bitna pitanja.

Sproveden je veliki broj aktivnosti za jačanje kompetencija nastavnika, uključujući akreditaciju novih programa stručnog usavršavanja, održavanje mnogobrojnih obuka za nastavno osoblje i obuka za trenere.

Pored uspjeha koji se ogledaju u većoj inkluzivnosti, Crna Gora je ostvarila napredak u oblasti digitalnog obrazovanja, kroz usvajanje Strategije za digitalizaciju obrazovanja 2022-2027, uspostavljanje nacionalne platforme za onlajn učenje, nastavu i saradnju *Digitalna škola*, kao i kroz razvoj kvalitetnih i inkluzivnih digitalnih sadržaja za učenike, nastavnike i roditelje.

Kao odgovor na nepovoljne rezultate Crne Gore na PISA međunarodnim testiranjima u više ciklusa, u prethodnim godinama sproveden je niz mjera usmjerenih na unapređenje kvaliteta nastave, posebno u oblasti prirodnih nauka, matematike i čitalačke pismenosti. Zavod za školstvo i Ispitni centar su

---

³⁹ Vlada Crne Gore, *Strategija za reformu obrazovanja 2025–2035 sa Akcionim planom 2025–2026*, 2025, dostupno na: <https://www.gov.me/dokumenta/73f999b6-b879-4868-a72d-e670ce78f77f>

krajem 2022. godine pokrenuli projekat „PISA 2025 - Nauka u fokusu“, u okviru kojeg su analizirani nacionalni programi, njihova usklađenost sa PISA okvirom i sprovedene aktivnosti jačanja naučnih kompetencija učenika i nastavnika, uključujući eksperimentalni pristup i razvoj kritičkog mišljenja.

Zavod je takođe, u cilju unapređenja čitalačke, matematičke i naučne pismenosti učenika, u periodu 2023–2025. godine sproveo ciljne pedagoške intervencije usmjerene na jačanje kompetencija nastavnika i primjenu inovativnih nastavnih pristupa, uključujući digitalne tehnologije i obrazovanje za održivi razvoj. Ove aktivnosti predstavljaju procesne mjere podrške unapređenju kvaliteta nastave, dok će njihov efekat na povećanje udjela učenika koji ostvaruju minimalne nivoe znanja biti procjenjivani kroz naredne cikluse međunarodnih testiranja (PISA, PIRLS, TIMSS).

Posljednji dostupni rezultati PISA 2022 (objavljeni krajem 2023. godine) pokazuju pad postignuća učenika u čitanju, matematici i prirodnim naukama u odnosu na PISA 2018, kao i znatno zaostajanje za prosjekom OECD-a. Udio učenika koji su dostigli minimalni nivo znanja (nivoi 2–6) iznosio je 47,1% u čitanju, 40,5% u matematici i 45,1% u prirodnim naukama, uz izražen rodni jaz u korist djevojčica u svim oblastima. Ovakvi rezultati ukazuju da ostvarenje ciljnog ishoda do 2030. godine predstavlja značajan izazov, imajući u vidu da intervencije u obrazovanju daju rezultate u srednjem i dugom roku.

Tokom 2024/2025. godine realizovano je PISA 2025 testiranje, koje je obuhvatilo oko 6.500 petnaestogodišnjaka, a rezultati će biti objavljeni u 2026. godini. Oni će omogućiti ažuriranu procjenu napretka i efekata sprovedenih reformskih mjera u kontekstu ostvarivanja ciljnog ishoda Izjave o posvećenosti.

Unapređenje ranog razvoja i uključivanja djece uzrasta 3-4 godine, posebno djece iz romske i egipćanske zajednice, predstavlja jedan od prioriteta Ministarstva prosvjete, nauke i inovacija. U periodu 2023-2025. godine realizovan je niz mjera usmjerenih na povećanje obuhvata djece RE populacije predškolskim obrazovanjem, uključujući besplatan boravak u predškolskim ustanovama, centralizovani sistem upisa putem portala upis.edu.me uz obezbijeđenu podršku roditeljima, kao i informativne i promotivne kampanje na crnogorskom, romskom i albanskom jeziku, sprovedene u saradnji sa relevantnim institucijama i organizacijama civilnog društva. Poseban akcenat stavljen je na djecu iz socijalno ugroženih porodica i ranjivih grupa. Sistem podrške dodatno je ojačan povećanjem broja medijatora u socijalnoj inkluziji sa 26 u školskoj 2023/2024. godini na 35 krajem 2025. godine. Podaci o obuhvatu ukazuju na kontinuiran rast broja djece uključene u predškolsko vaspitanje, uključujući i rast broja upisane djece romske i egipćanske populacije, što daje realne izgleda da se do 2030. godine ostvari ciljni ishod unapređenja razvoja djece uzrasta 3-4 godine u ključnim razvojnim oblastima. Dalji napredak planiran je kroz sprovođenje Strategije reforme obrazovanja 2025-2035. godine. Paralelno sa aktivnostima MPNI, Zavod za školstvo je sprovodio ciljne programe intenzivnog opismenjavanja i jačanja socijalne inkluzije djece romske i egipćanske zajednice u osnovnom obrazovanju, kroz individualnu podršku učenicima, obuke nastavnika i izradu stručnih smjernica. Iako ovi programi predstavljaju važan doprinos unapređenju obrazovnih ishoda djece iz ranjivih grupa, kvantitativna procjena napretka u domenu kognitivnog, socio-emocionalnog i fizičkog razvoja djece uzrasta 3-4 godine biće moguća nakon objave rezultata MICS istraživanja, planirane za 2026. godinu.

U periodu od školske 2019/2020 do 2024/2025 godine, stopa upisa djece u predškolske ustanove (uzrast 0–5 godina) povećana je za ukupno 7,5 procentnih poena, što predstavlja prosječan godišnji rast od oko 1,5 procentnih poena. Ovakva dinamika rasta ukazuje na stabilan napredak i potvrđuje realne izgleda za dostizanje ciljnog ishoda do 2030. godine.

U javne i privatne predškolske ustanove školske 2023/2024. godine upisano je 25.075. djece, od čega više od 96% u javne ustanove, 2024/2025 broj upisane djece je 25.932, 2025/2026 broj upisane djece je 26.786. Broj djece romsko-egipćanske populacije u predškolskim ustanovama u 2023/2024 je 295, u 2024/2025 je 291, u 2025/2026 je 333. Iako su zabilježeni značajni pomaci u obuhvatu djece predškolskim obrazovanjem, uključujući rast broja upisane djece romske i egipćanske populacije, trenutno ne postoje ažurirani kvantitativni podaci koji bi omogućili direktno praćenje ciljnog ishoda u pogledu razvoja djece uzrasta 3-4 godine po definisanim razvojnim domenima (pismenost, poznavanje brojeva, fizički i socio-emocionalni razvoj i učenje). Podaci o upisu predstavljaju važan preduslov, ali ne i direktnu mjeru ostvarenja razvojnog ishoda definisanog Izjavom. Praćenje ovog ciljnog ishoda biće omogućeno kroz rezultate MICS istraživanja, čije je objavljivanje planirano u 2026. godini.

Aktivno se radi na proširenju kapaciteta predškolskih ustanova kroz izgradnju novih i adaptaciju i rekonstrukciju postojećih ustanova. Zaposlen je novi nastavni i medicinski kadar. Unaprijeđena je mogućnost za rani razvoj i učenje djece iz opšte populacije sa posebnim težištem na djecu iz ranjivih grupa. Posebno ohrabruje značajan porast RE djece u predškolskom obrazovanju - 47,2% za školsku 2022/2023. u odnosu na 2021/2022. i daljih 10,9% za školsku 2023/2024. godinu i 15,6% za školsku 2024/2025. godinu⁴⁰. Ovom napretku je značajno doprinijela kontinuirana podrška UNICEF-a i uspostavljanje trans-disciplinarnih, porodično-orjentisanih ranih intervencija u pilot opštinama.

Na osnovu podataka dobijenih od Ministarstva prosvjete, nauke i inovacija, Uprava za statistiku (Monstat proračunava i objavljuje stope upisa djece u predškolske ustanove⁴¹ za tri starosne kategorije, po navršenim godinama života: 0-2 godine (ISCED 01), od 3 godine do polaska u školu (ISCED 02) i 0-5 godina (ISCED 0).⁴² Podaci pokazuju da je, nakon pada u pandemijskoj 2020/2021. godini, zabilježen kontinuiran rast stopa upisa u svim starosnim kategorijama. U poslednjih pet godina, stopa upisa djece uzrasta 0-5 godina povećana je sa 52,2% na 59,8%, uzrasta 0-2 godine sa 27,5% na 35,0%, dok je kod djece uzrasta od 3 godine do polaska u školu porasla sa 76,7% na 85,4%. Ostvareni rezultati ukazuju da je ciljni ishod povećanja učešća djece u ranom djetinjstvu za najmanje 8 procentnih poena u velikoj mjeri već ostvaren, posebno u kategoriji djece uzrasta od 3 godine do polaska u školu, dok se za ostale starosne grupe bilježi snažan i stabilan trend rasta, što daje vrlo povoljne izgleda za potpuno ostvarenje cilja do 2030. godine. U cilju dosljednog praćenja sprovođenja Izjave, preporučuje se nastavak korišćenja starosnih kategorija koje objavljuje MONSTAT.

Tabela 4.1: Stopa upisa djece u predškolske ustanove po godinama starosti (u procentima)

Školska godina	0–5 godina (ISCED 0)	0–2 godine (ISCED 01)	3 godine do polaska u školu (ISCED 02)
2020/2021	48,7	25,3	71,6
2021/2022	53,0	29,3	76,0
2022/2023	57,5	33,0	81,5
2023/2024	57,2	32,3	82,3
2024/2025	59,8	35,0	85,4

⁴⁰ Ministarstvo prosvjete, nauke i inovacija (MEIS), *Podaci o broju djece romske i egipćanske populacije u predškolskim ustanovama – školska 2023/2024, 2024*

⁴¹ Napomena: Uprava za statistiku (Monstat) proračunava i objavljuje stope upisa za predškolsko, osnovno i srednje obrazovanje.

⁴² Napomena: ISCED (Međunarodna standardna klasifikacija obrazovanja) je instrument koji je razvila UNESCO za međunarodno uporedivo statističko praćenje obrazovnih sistema i nivoa obrazovanja.

Izvor: Uprava za statistiku (Monstat)

Stopa ulaganja u obrazovanje iz Budžeta zabilježila je blagi rast, sa 8,9% na 9,6% u 2023. godini, dok su prema planu za 2024. godinu rashodi za obrazovanje činili 9,3% ukupnog budžeta. Budžet za obrazovanje u 2025. godini je na nivou 2024. godine, što ukazuje na fiskalnu stabilnost izdvajanja za ovu oblast. Međutim, imajući u vidu da su u istom periodu ukupni budžet i poreski prihodi države značajno porasli (npr. prihodi od PDV-a za 14,3% u prvih devet mjeseci 2025. godine u odnosu na 2024), relativni udio obrazovanja u ukupnim javnim rashodima ostaje ispod potrebnog nivoa (8,3% planirani budžet za obrazovanje, kao dio u ukupnom planiranom budžetu države za 2025. godinu). I pored započetog ciklusa infrastrukturnih i reformskih ulaganja u obrazovni sistem, ostvarenje ciljnog ishoda od 13% budžetskih izdvajanja za obrazovanje do 2030. godine zahtijeva znatno snažnije i dugoročnije fiskalno i strateško usmjerenje javnih politika.⁴³

---

⁴³ Skupština Crne Gore / Ministarstvo finansija, *Zakoni o završnom računu budžeta Crne Gore za 2021., 2022. i 2023. godinu i Zakon o budžetu za 2024. godinu*, Službeni list Crne Gore

5 Rodna ravnopravnost

Za temu rodne ravnopravnosti (za koju je relevantan COR 5 - Rodna ravnopravnost), Izjavom su preuzete obaveze za:

- podizanje svijesti o rodnoj ravnopravnosti i sprječavanje rodno zasnovane diskriminacije kroz punu primjenu zakona i sinergetsko djelovanje javne uprave, privrede i civilnog sektora;
- puno sprovođenje Istanbulske konvencije i izgradnju kapaciteta institucija sistema i civilnog društva, kao i za razvoj specijalizovanih servisa kako bi se osigurala prevencija, pristup pravdi i zaštita žrtava rodno zasnovanog nasilja;
- sprovođenje rodno odgovornih politika i budžetiranja za ispunjenje ciljeva održivog razvoja i jačanje institucionalnog mehanizma za rodnu ravnopravnost.

Definisana je jedan ciljni ishod i to povećanje vrijednosti indeksa rodne ravnopravnosti na 70 do 2030. godine (sa 55 u 2019. godini).

Uz podršku UN Sistema u Crnoj Gori, pripremljeno je više zakona i propisa zasnovanih na međunarodnim normama i standardima ljudskih prava, čiji je cilj eliminacija nasilja nad ženama i djevojčicama i promovisanje pristupa seksualnom i reproduktivnom zdravlju. Takođe je sprovedeno više mjera za uklanjanje strukturnih barijera s ciljem osnaživanja žena. Usvojen je Nacionalni plan za implementaciju Konvencije Savjeta Evrope o suzbijanju i sprječavanju nasilja nad ženama i nasilja u porodici za period 2023-2027. godine sa Akcionim planom, koji je u potpunosti usklađen sa pomenutom Konvencijom. Kao država kandidatkinja za članstvo u EU, Crna Gora se obavezala da će primjenjivati „nultu toleranciju“ prema nasilju nad ženama i obezbijediti uživanje jednakih mogućnosti za žene za napredovanje na svim poljima, uz potpunu implementaciju Istanbulske konvencije.

U okviru ovog cilja Ministarstvo socijalnog staranja, brige o porodici i demografije je licenciralo dva nova skloništa-prihvatišta na jugu zemlje, čime je broj licenciranih skloništa povećan na ukupno šest, sa 77 smještajnih jedinica, uz dodatno specijalizovano sklonište za žrtve seksualne eksploatacije (tri smještajne jedinice). Ovim se doprinosi ispunjavanju standarda Savjet Evrope u okviru Istanbulske konvencije, posebno u dijelu dostupnosti i geografske raspodjele smještajnih kapaciteta.

Paralelno, sprovedene su aktivnosti prevencije i podizanja svijesti (kampanja „Viđi sam, nisi mali“ u 2023. godini, uz nastavak kroz radionice u osam osnovnih škola od 2024. godine), kao i aktivnosti usmjerene na osnaživanje žena u ruralnim područjima (projekat „Ženska ruralna akcija“, oktobar 2025 - jun 2026). U cilju unapređenja koordinacije i efikasnosti postupanja institucija, izrađena je analiza efikasnosti primjene Protokola o postupanju, prevenciji i zaštiti od nasilja nad ženama i nasilja u porodici (u partnerstvu sa EU i Savjet Evrope), kao osnova za donošenje unaprijeđenog Protokola. Dodatno, Zavod za socijalnu i dječiju zaštitu je u periodu 2023-2025 akreditovao 13 programa obuke u oblasti prevencije i zaštite od rodno zasnovanog nasilja.

U toku je izrada novog Protokola o postupanju, prevenciji i zaštiti od nasilja nad ženama i nasilja u porodici. Takođe, usvojen je Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o socijalnoj i dječijoj zaštiti, kojim su krizni centri za žrtve seksualnog nasilja i Barnahus za zaštitu djece od najtežih oblika nasilja i seksualnog nasilja prepoznati kao ustanova socijalne i dječije zaštite sa dvije organizacione jedinice. U narednom periodu Ministarstvo socijalnog staranja, brige o porodici i demografije u saradnji sa partnerima UN Women i UNICEF, radiće na izradi standardnih operativnih procedura i podzakonskih akata, uključujući Pravilnik o organizaciji, normativima, standardima i načinu rada ustanove za zaštitu

od seksualnog nasilja djece, odraslih i starih lica, kao i Protokol o postupanju, prevenciji i zaštiti od seksualnog nasilja odraslih i starih lica, u skladu sa standardima Istanbulske konvencije, uz uvažavanje principa pristupačnosti za lica sa invaliditetom.

U saradnji sa OEBS-om, razvijen je instrument kojim se procjenjuje stepen uključivanja rodni pitanja u javne politike što je doprinijelo unapređenju metodologije za izradu strateških dokumenta i poboljšanju obrazovnih programa za državne službenike za strateško planiranje. Izvještaj (za 2023. godinu) o sprovođenju Akcionog plana Nacionalne strategije rodne ravnopravnosti 2012-2025 pokazao je napredak kod više operativnih ciljeva, posebno kroz integrisanje principa rodne ravnopravnosti u javne politike i finansije, kao i u obrazovanje i medije.

MPNI (Direktorat za inovacije i pametnu specijalizaciju) je kroz svoja strateška dokumenta prepoznao potrebu za ciljanim aktivnostima za promociju STEM oblasti među djevojčicama, djevojkama i ženama, kao i potrebu promocije žena na vodećim pozicijama u nauci. Obezbjedeđeni su podsticaji (stipendije za izvrsna doktorska istraživanja) za razvoj mladih istraživača i istraživačica. Takođe je pružena rodno osjetljiva podrška razvoju naučno istraživačke djelatnosti odnosno jačanju istraživačkih kapaciteta, S3 vještina i inovacija, kao i prikupljanju rodno razvrstanih podataka za inovacione programe.

Implementirajući obaveze koje proističu iz članstva Crne Gore u međunarodnim organizacijama, Ministarstvo odbrane je donijelo više dokumenata za primjenu Rezolucije Savjeta bezbjednosti Ujedinjenih nacija 1325 – *Žene, mir i bezbjednost*. U skladu sa Zakonom o vojsci, vodi se računa o rodnom balansu i primjenjuju afirmativne mjere za zastupljenost žena koje su u 2025. godini činile 11,9% profesionalnih vojnih lica Vojske Crne Gore (16,7% uključujući i civilna lica). Zastupljenost u 2023. i 2024. godini je bila na skoro istom nivou. Rodna ravnopravnost predstavlja jedno od važnih strateških opredjeljenja Ministarstva odbrane i Vojske Crne Gore, naročito u oblasti upravljanja ljudskim resursima. Kroz integrisanje rodne perspektive u ključne strateške i planske dokumente, kao i sprovođenje politike „*Žene, mir i bezbjednost*“, unaprijeđen je institucionalni okvir za obezbjeđivanje jednakih mogućnosti žena i muškaraca u zapošljavanju, profesionalnom razvoju i napredovanju, uključujući pristup komandnim i rukovodećim pozicijama. Posebne mjere afirmativne akcije primjenjuju se u selekcionim procesima i prilikom prijema u službu, dok se kroz ciljane promotivne aktivnosti, prilagođavanje radne infrastrukture i unapređenje radnih uslova podstiče veće učešće žena u Vojsci. Dodatno, redovna istraživanja, obuke i rodne analize doprinose stvaranju sigurnog i inkluzivnog radnog okruženja, kao i jačanju kapaciteta institucije za dosljednu primjenu principa rodne ravnopravnosti. Koristeći rezultate saradnje sa UNDP SEESAC-om izrađen je Vodič za sprječavanje diskriminacije, seksualnog uznemiravanja i zlostavljanja u Vojsci.

IRR je porastao za 4,3 indeksna poena u 2023. u odnosu na 2019. godinu, što je znak da se krećemo u dobrom pravcu. Ipak, za postizanje ciljnog ishoda (IRR od najmanje 70 do 2030. godine) biće potrebne djelotvornije politike u svim oblastima koje se tiču ravnopravnosti žena i djevojčica u crnogorskom društvu. Dostupni rodno raščlanjeni podaci razmatrani kod ciljnih ishoda za teme 1 i 2 (stopa zaposlenosti za žene, mjera rodne nejednakosti u pristupu finansijskim resursima, učešće žena u političkom odlučivanju) govore u prilog tome da su za postizanje ciljnog ishoda za rodnu ravnopravnost i COR 5 potrebni dodatni naponi budući da su kod svih pokazatelja zabilježena zaostajanja za projektovanim vrijednostima odnosno za vrijednostima istih pokazatelja za druge kategorije stanovništva. Jedini ciljni ishodi kod kojih su rodno raščlanjeni podaci pokazali bolje stanje kod žena odnosno djevojčica su u oblasti obrazovanja budući da su djevojčice na PISA testiranju 2022 pokazale bolje znanje u odnosu na dječake u svim oblastima.

Drugim DNI prepoznati su pozitivni pomaci (uz određene oscilacije) u više analiziranih oblasti od značaja za rodnu ravnopravnost, uključujući i procesuiranje slučajeva nasilja. Ipak, naglašeno je da tradicionalne rodne uloge i stereotipi opstaju u svim sferama života, posebno u kući, ali i u političkom životu i na tržišta rada, te da po indeksu rodne ravnopravnosti Crna Gora zaostaje ne samo za EU prosjekom već i za zemljama regiona.

Sve ovo, uključujući i učestaliju pojavu femicida u posljednjih nekoliko godina, poziva na dalje koordinirano djelovanje i snažniju akciju za unapređenje rodne ravnopravnosti i osnaživanje žena i djevojčica.

6 Zelena tranzicija, klimatske promjene i smanjenje rizika od katastrofa

Deklarisana kao ekološka država, Crna Gora je posvećena očuvanju i održivom upravljanju prirodnim i kulturnim dobrima, uz povećanje adaptivnog kapaciteta na uticaje klimatskih promjena i smanjenje rizika od katastrofa. Ciljevi održivog razvoja relevantni za ovu temu su prije svega COR 13, 14 i 15, a značajni su i COR 11, 12, 6 i 7⁴⁴.

Izjavom smo se obavezali na pravednu i pravičnu zelenu tranziciju, povećanje ulaganja u istraživanje i razvoj uz primjenu digitalizacije, inovacija i inkluzivnosti radi ostvarenja klimatski neutralne ekonomije, te na smanjenje emisija gasova sa efektom staklene bašte do 55% do 2030. godine i 60% do 2035. godine u odnosu na nivo iz 1990. godine. Pored ovoga, Izjavom su preuzete obaveze u cilju unapređenja energetske efikasnosti, poboljšanje energetskog miksa i razvoj zelenog i pristupačnog javnog prevoza.

Izjavom se takođe potvrđuje posvećenost očuvanju prirodnih i kulturnih vrijednosti i daljem unapređenju sistema prostornog planiranja, razvoju sigurnih i održivih gradova, naselja i zajednica, kao i unapređenju sistema upravljanja otpadom.

Konačno, Izjavom je preuzeta i obaveza jačanja nacionalnog sistema za Monitoring, izvještavanje i verifikaciju u oblasti klimatskih promjena, kao i obaveza većeg ulaganja u obrazovanje za održivi razvoj.

U okviru ove teme definisano je 5 ciljnih ishoda:

- 1) smanjenje emisija gasova sa efektom staklene bašte od 55% do 2030. godine (u skladu sa Odlukom Energetske zajednice iz decembra 2022. godine);
- 2) usvajanje značajnih energetskih i klimatskih planova tokom 2023. i 2024. godine;
- 3) povećanje energetske efikasnosti i učešća obnovljivih izvora energije (OIE) u finalnoj potrošnji energije na 50% do 2030. godine (u skladu sa Odlukom Energetske zajednice iz decembra 2022. godine)⁴⁵;
- 4) smanjenje ranjivosti stanovništva i rizika od klimatskih i drugih katastrofa;
- 5) jačanje finansijskih i institucionalnih mehanizama za planiranje mjera ublažavanja i prilagođavanja na klimatske promjene.

Usvajanjem ažuriranog Nacionalno utvrđenog doprinosa (NDC) u februaru 2025. godine, Crna Gora je značajno unaprijedila svoju klimatsku ambiciju u okviru SDG 13. Država je postavila nove, ambicioznije ciljeve smanjenja emisija GHG – sa prethodnih 35% na 55% do 2030. godine, uz uvođenje cilja od 60% do 2035. godine. Za razliku od ranijeg okvira, ovaj ažurirani NDC obuhvata sve IPCC sektore, uključujući i šumarstvo (LULUCF). Realizacija ovih dugoročnih obaveza osiguraće se kroz sprovođenje mjera iz Zakona o klimatskim promjenama i pratećih strateških dokumenata.

---

⁴⁴ Napomena: COR 13 – Klimatska akcija; COR 14 – Živi svijet mora; COR 15 – Živi svijet na kopnu; COR 11 – Održivost gradova i zajednica; COR 12 – Odgovorna potrošnja i proizvodnja; COR 6 – Čista voda i sanitacija; COR 7 – Priuštiva i čista energija.

⁴⁵ Napomena: U tekstu Izjave navodi se ciljni ishod od 55%, ali budući da se dokument referira na Odluku Energetske zajednice kojom je cilj postavljen na 50% energije iz OIE do 2030. godine, ovdje je vrijednost korigovana na 50%. Ispravku treba imati u vidu u daljem praćenju sprovođenja Izjave.

Ukupne investicione potrebe za sprovođenje mjera ublažavanja klimatskih promjena potrebnih za postizanje NDC ciljeva za 2030. i 2035. godinu procijenjene su na približno 1,57 milijardi eura. Dodatne potrebe za sprovođenje politika i mjera u kontekstu pristupanja Evropskoj uniji do 2035. godine procijenjene su na oko 1,26 milijardi eura.

U decembru 2025. godine usvojen je Nacionalni energetske i klimatski plan kojim se definiše pravac energetske tranzicije i klimatske politike države do 2030. godine.

U avgustu 2024. godine je donesen Zakon o korišćenju energije iz obnovljivih izvora energije, usklađen sa EU pravnim okvirom, koji ima za cilj unapređenje investicionog ambijenta za veće korišćenje OIE.

U prethodnom periodu više od 2,000 domaćinstava iskoristilo je subvencije dostupne kroz programe za poboljšanje energetske efikasnosti koje su sproveli Ministarstvo energetike i rudarstva, opština Pljevlja i UNDP. Pored toga, u 2024. godini, Vlada Crne Gore je pokrenula realizaciju 3 programa za unapređenje energetske efikasnosti u sektorima domaćinstava, turizma i industrije sa ukupnim nivoom podrške od oko 15 miliona eura i očekivanim investicijama od oko 25 miliona eura. Finansiranje navedenih programa u iznosu od 13 miliona eura je podržano iz EU paketa podrške za prevazilaženje energetske krize, a za njihovu implementaciju su odgovorni Eko fond, uz tehničku podršku UNDP i Fond za inovacije. Prema podacima Ministarstva energetike i rudarstva zaključno sa 21.1.2026 godine, u okviru Programa za podsticanje energetske efikasnosti u domaćinstvima 4527 građana Crne Gore je apliciralo za podršku u okviru Programa i ugovori o dodjeli sredstava su do sada potpisani sa 3558 korisnika, od čega je u opštini Pljevlja apliciralo 1672 građana, a ugovori o dodjeli sredstava su potpisani sa 1385 korisnika. Prema podacima kojima raspolažemo od kraja 2025. godine, u okviru Programa za podsticanje energetske efikasnosti u objektima koji pružaju ugostiteljske usluge u domaćinstvu i seoskom domaćinstvu se prijavio 51 korisnik, od čega je 8 prijava odbijeno.

Tokom proteklih godina uložen je napor da se unaprijedi razvoj zelenog, inkluzivnog, pristupačnog i održivog javnog prevoza (rekonstrukcija željeznice, subvencije za hibridna vozila, unapređenje javnog prevoza u Podgorici, planovi za razvoj lokalnog pomorskog saobraćaja i druge aktivnosti). I pored toga, ovo ostaje oblast u kojoj su neophodni dalji snažniji naponi da bi se postigao osjetan napredak.

I kod ciljnog ishoda vezanog za energetske efikasnost i učešće obnovljivih izvora u finalnoj potrošnji energije potrebne su dalje analize i bolja dostupnost podataka kako bi se mogla dati ocjena o izgledima za njegovo postizanje do 2030. godine.

Vlada Crne Gore je u junu 2025. godine donijela Odluku o obrazovanju Savjeta za pravednu tranziciju⁴⁶ sa ciljem obezbjeđivanja pravičnog prelaska sa fosilnih goriva na održive izvore energije, ali i stvaranja novih privrednih aktivnosti, otvaranja radnih mjesta, usklađivanja obrazovnog sistema sa potrebama zelene ekonomije i osnaživanja lokalnih zajednica sa posebnim fokusom na Pljevlja koja su u središtu ovog procesa.

Savjet, kojim će predsjedavati ministar energetike i rudarstva, predstavljaće centralno tijelo za vođenje i koordinaciju procesa pravedne tranzicije, u skladu sa nacionalnim razvojnim ciljevima, evropskim standardima i potrebama lokalnih zajednica. – sa posebnim fokusom na Pljevlja, koja se nalazi u epicentru ovog procesa. Zadaci Savjeta su da daje smjernice za planiranje i sprovođenje politike pravedne tranzicije; koordinira institucije i zainteresovane strane; učestvuje u izradi i praćenju

---

⁴⁶ Vlada Crne Gore, *Odluka o obrazovanju Savjeta za pravednu tranziciju*, 2025, Službeni list Crne Gore, dostupno na: <https://www.sluzbenilist.me/propisi/95F37835-85F3-4279-B396-8D23F61B1C73>

sprovedenja plana pravedne tranzicije i predlaže unapređenja zakonodavnog i institucionalnog okvira u ovoj oblasti. Pored ministra energetike i rudarstava članovi Savjeta su ministri finansija, rada i socijalnog dijaloga, evropskih poslova, ekologije, prosvjete, nauke i inovacija i, javnih radova i ministar bez portfelja, direktor Uprave za državnu imovinu, direktor Uprave za ljudske resurse kao i rukovodioci Rudnika uglja, Elektroprivrede Crne Gore i predstavnik Opštine Pljevlja. Savjet je u dosadašnjem radu usvojio Okvir Mape puta pravedne tranzicije Crne Gore, sa akcionim planom i programima obuka i prekvalifikacija za period 2025–2027, posebno usmjerenim na region uglja Pljevlja, kao i koncept za dalju izradu Nacionalnog plana pravedne tranzicije uz podršku Svjetske banke.

Nacionalni energetska i klimatski plan (NECP)⁴⁷ usvojen je 2025. godine kao i Plan prilagođavanja na klimatske promjene za period 2025-2035 sa Akcionim planom za period 2025- 2027⁴⁸. Plan predstavlja sveobuhvatan okvir za unapređenje otpornosti Crne Gore na negativne uticaje klimatskih promjena, uključujući analize ranjivosti i institucionalnih kapaciteta u prioritetnim sektorima (voda, zdravlje, poljoprivreda i turizam), kao i definisanje mjera prilagođavanja i sistema praćenja njihovog sprovođenja. Ovim je značajno unaprijeđen institucionalni i strateški okvir za sprovođenje klimatskih politika, čime su stvorene realne pretpostavke za dostizanje definisanog ciljnog ishoda.

U decembru 2025. godine donešen je Zakon o klimatskim promjenama⁴⁹, kojim se dodatno jača institucionalna osnova za planiranje, koordinaciju i finansiranje klimatskih politika, uključujući mjere prilagođavanja, kao i razvoj sistema praćenja i izvještavanja. Ovi dokumenti predstavljaju ključnu osnovu za dalje unapređenje finansijskih mehanizama u oblasti prilagođavanja klimatskim promjenama.

Potrebno je intenzivirati napore na jačanju nacionalnog sistema za Monitoring, izvještavanje i verifikaciju u oblasti klimatskih promjena.

Kad je riječ o smanjenju ranjivosti stanovništva i rizika od katastrofa, sprovedeno je više značajnih aktivnosti. Na nacionalnom nivou, u prethodnom periodu su doneseni planovi zaštite i spašavanja od požara, zemljotresa, poplava, tehničko-tehnoloških nesreća, radijacionih i nuklearnih nesreća, klizišta i odrona, hemijskih i bioloških rizika, te ekstremnih vremenskih i klimatskih događaja. U septembru 2023. godine završen je projekat *Procjena sposobnosti upravljanja rizicima od katastrofa*⁵⁰ sa detaljnom analizom administrativnih, tehničkih i finansijskih kapaciteta za rizike identifikovane dokumentom *Procjena rizika od katastrofa Crne Gore* iz 2021. godine. U junu 2026. godine završava se projekat *Mjere prevencije i pripremljenosti upravljanja rizicima od katastrofa* u kojem su definisane 560 mjera i preporuka za dalje jačanje sistema zaštite i spašavanja u Crnoj Gori.

UNDP i UNDRR su pružili ekspertska podršku za izradu Nacionalne strategije smanjenja rizika od katastrofa⁵¹, posebno u dijelu koji se odnosi na klimatske promjene, ciljeve održivog razvoja i rodnu ravnopravnost. UNDP takođe pruža podršku Vladi u smanjenje rizika od poplava, kroz razvoj

---

⁴⁷ Vlada Crne Gore, *Nacionalni energetska i klimatski plan Crne Gore (NECP)*, 2025, dostupno na: <https://www.gov.me/clanak/nacionalni-energetska-i-klimatski-plan-crne-gore>

⁴⁸ Vlada Crne Gore, *Nacionalni plan prilagođavanja na klimatske promjene (NAP) sa Akcionim planom*, 2025, dostupno na: <https://www.gov.me/dokumenta/d1a14ab7-76e6-4c81-a3fc-7e3503068cb4>

⁴⁹ Skupština Crne Gore, *Zakon o klimatskim promjenama*, 2025, Službeni list Crne Gore, dostupno na: <https://www.sluzbenilist.me/propisi/81F1BD94-06BA-4694-A049-0DC19D2EE1FE>

⁵⁰ Vlada Crne Gore / Direktorat za zaštitu i spašavanje, *Procjena sposobnosti upravljanja rizicima od katastrofa*, 2023, dostupno na: <https://www.gov.me/dokumenta/9ba11199-ce1c-42bd-9590-08e9ef59e503>

⁵¹ Vlada Crne Gore, *Strategija za smanjenje rizika od katastrofa 2025–2030 sa Akcionim planom 2025–2026*, 2025

mehanizama integralnog upravljanja rizicima na regionalnom nivou za prekogranične vodne basene. Kroz ovaj program, unaprijeđena je mreža za predviđanje poplava. U saradnji sa Ministarstvom unutrašnjih poslova (Direktoratom za zaštitu i spašavanje), pripremljen je Zakon o obnovi nakon elementarnih nepogoda, tehničko tehnoloških i drugih nesreća kojim je unaprijeđen sistem obnove i oporavka nakon katastrofa. U cilju zaštite ugroženih lokalnih zajednica, imovine i ekosistema, sprovode se mjere sanacije nasipa za odbranu od poplava na rijeci Bojani. U pojedinim jedinicama lokalne samouprave započeta je izrada opštinskih Procjena rizika od katastrofa, kao i Strategija za smanjenje rizika od katastrofa, dok je u određenim opštinama taj proces završen. Lokalne strategije su izrađene u opštinama Žabljak, Šavnik, Plužine, Glavni grad Podgorica, Ulcinj, Nikšić, Pljevlja, Danilovgrad i Bar, dok su lokalne procjene rizika izrađene u Baru, Herceg Novom i Mojkovcu. Formirane su službe zaštite i spašavanja i izrađeni planovi za zaštitu i spašavanje za različite vrste rizika u više opština⁵².

Ove aktivnosti se sprovode u skladu sa Strategijom za smanjenje rizika od katastrofa za period 2025–2030. godine sa Akcionim planom 2025–2026, a napredak se prati kroz broj izrađenih strateških i planskih dokumenata na lokalnom nivou.

Ministarstvo odbrane i Vojska Crne Gore (MO i VCG) su važan faktor na nacionalnom i međunarodnom nivou za smanjenje uticaja višestrukih i međunarodno povezanih kriza i njihovih dugoročnih posljedica. U slučaju prirodnih ili tehnoloških katastrofa, Vojska se angažuje na zaštiti stanovništva, materijalnih sredstava i zaštiti životne sredine. MO i VCG doprinose postizanju ciljnih ishoda za zelenu tranziciju, klimatsku akciju i smanjenje rizika od katastrofa i kroz poboljšano upravljanje otpadom. U 2023. godini, na ekološki bezbjedan način uništena je 31 tona zastarelih eksplozivnih materija, a u 2024. godini 33,7 tona. VCG takođe doprinosi zaštiti mora u okviru Združenog operativnog tima (ZOT) u kojem učestvuju pripadnici Mornarice kao i kroz učešće u aktivnostima Uprave pomorske sigurnosti i upravljanja lukama. Preduzete su aktivnosti na unapređenju upravljanja otpadom kroz zaključenje Sporazuma o tehničkoj saradnji sa doo Deponijom. Cilj je sistematsko uklanjanje i reciklaža značajnih količina ambalažnog otpada koja nastaje u objektima Ministarstva odbrane i Vojske Crne Gore, podizanje svijesti zaposlenih o važnosti selektivnog odlaganja otpada kao i usklađenost sa ekološkim standardima savremenih država, u skladu sa obavezama koje proističu iz procesa pristupanja Evropskoj uniji.

Tokom 2025. godine usvojen je Plan prilagođavanja na klimatske promjene za period 2025–2035 (NAP), koji predstavlja značajan napredak u definisanju opšte politike prilagođavanja. Sastavni dio ovog plana je i Finansijski okvir, koji identifikuje potrebe za finansiranjem, potencijalne domaće i međunarodne izvore sredstava, kao i korake za usklađivanje finansijskih potreba sa dostupnim fondovima za implementaciju mjera prilagođavanja.

U martu 2025. godine od strane Savjeta za finansijsku stabilnost Crne Gore usvojena je i Mapa puta finansijskog sektora ka održivim finansijama.⁵³ Glavni strateški cilj za period 2025–2028. je integracija ESG faktora i klimatskih rizika u finansijsko odlučivanje i poslovanje finansijskih institucija, uz istovremeno povećanje dostupnosti finansiranja za zelene investicije i projekte održivog razvoja.

---

⁵² Napomena: U okviru sprovođenja Strategije za smanjenje rizika od katastrofa 2018–2023, formirane su službe zaštite i spašavanja u opštinama Plužine, Petnjica i Gusinje. Planovi zaštite i spašavanja od požara izrađeni su u 21 opštini; od poplava u 17; od zemljotresa u 15; od klizišta i odrona u 4; od ekstremnih meteoroloških pojava u 1 opštini; za tehničko-tehnološke nesreće u 2 opštine i za hemijsko-biološke rizike u 2 opštine.

⁵³ Centralna banka Crne Gore, *Mapa puta finansijskog sektora ka održivim finansijama*, 2025, dostupno na: https://www.cbcbg.me/uploads/mapa_puta_mne.pdf

Može se ocijeniti da neophodno unapređenje kapaciteta za planiranje i finansiranje prilagođavanja tek predstoji, posebno imajući u vidu činjenicu da do sada nije bilo inovativnih finansijskih mehanizama u ovoj oblasti, kao ni podsticaja za razvoj zelene infrastrukture i rješenja zasnovanih na prirodi. Uz ciljno i koordinirano djelovanje i raspoloživu međunarodnu podršku, postizanje ciljnog ishoda koji se odnosi na jačanje finansijskih mehanizama za planiranje prilagođavanja na klimatske promjene je moguće.

Ostale aktivnosti i rezultati relevantni za ovu temu Izjave prezentirani su (u kratkim crtama) u narednim pasusima.

Sprovedenjem Akcionog plana 2023-2024 Nacionalne Strategije cirkularne tranzicije do 2030. godine (koje koordinira Ministarstvo ekonomskog razvoja) u 2023. godini utrošeno je 13 miliona eura (od planiranih 86 miliona; realizovano je ukupno 15%) za aktivnosti definisane kod šest strateških ciljeva Strategije⁵⁴, a u 2024. godini od ukupno planiranih 29,9 mil. €, utrošeno je 26,6 mil.€, odnosno 88,9%). Ostvaren je vidljiv napredak u sektoru organske proizvodnje i marikulture, u oblasti tehnoloških inovacija i sektoru turizma. Sredstva koja su na raspolaganju privredi preko Investiciono-razvojnog fonda (iz donatorskih fondova AFD-a, i CEB-a) nažalost nijesu iskorišćena zbog nedostatka projekata koji bi zadovoljili tražene kriterijume i visokih troškova finansiranja. u 2024. godini plasirana određena sredstva iz EIB-a, u iznosu od 10 mil.€. Generalno se može ocijeniti da je privreda ostvarila značajan napredak u implementaciji cirkularne ekonomije, energetske efikasnosti i upravljanja otpadom. Potrebni su, međutim, dalji napori kako bi se unapređenja proširila i na druge privredne subjekte/sektore, a kapaciteti za apsorpciju raspoloživih donatorskih fondova poboljšali.

Fond za inovacije, osnovan uz podršku UN-a, u periodu 2023-2025 finansirao je ukupno 247 projekta, u vrijednosti od 9,3 milina eura.

U aprilu 2024. godine, Vlada Crne Gore je potpisala Deklaraciju o djeci, mladima i klimatskim promjenama kao odgovor na rastući i jedinstven uticaj klimatske krize na djecu⁵⁵. Potpisivanjem Deklaracije Crna Gora se obavezala da aktivno radi s djecom i mladima na identifikovanju i preduzimanju akcija koje će budućim generacijama obezbijediti čistu, zdravu i održivu životnu sredinu. U toku je priprema plana implementacije koji podrazumijeva i ubrzavanje sprovođenja inkluzivnih klimatskih politika i akcija po mjeri djeteta, na nacionalnom i globalnom nivou.

Urađeni su procjena kapaciteta Uprave za šume i metodologije za izradu planova gazdovanja, čime se doprinosi održivom upravljanju šumama. Nastupio je zastoj u proglašenju novih zaštićenih područja na kopnu i moru poslije značajnog proširenja mreže u periodu od 2015. do 2021. godine i napretka sa identifikacijom područja ekološke mreže/Natura 2000. Izrađeni su planovi upravljanja za nova zaštićena područja u moru (Katič, Stari Ulcinj i Platamuni) i sprovedene aktivnosti za izgradnju kapaciteta. Upravljanje novoproglašenim i zaštićenim područjima u kategorijama nižim od nacionalnog parka ostaje značajan izazov. U 2025. godini usvojen je Prostorni plan Crne Gore, dok se na novom

---

⁵⁴ Napomena: Šest strateških ciljeva Nacionalne strategije cirkularne tranzicije: unapređenje ponude hrane u skladu sa principima cirkularne ekonomije; jačanje socijalnih, ekoloških i ekonomskih funkcija šuma; održivo korišćenje prostora i resursa u izgradnji; unapređenje turizma na principima održivog razvoja; povećanje konkurentnosti privrede kroz inovacije; i stvaranje podsticajnog okruženja za cirkularnu tranziciju.

⁵⁵ Napomena: Deklaracija o djeci, mladima i klimatskim promjenama nastala je u okviru COP25 u Madridu (2019), sa ciljem jačanja participacije mladih u klimatskim politikama i usmjeravanja politika na djecu i mlade. Glavni globalni partner u implementaciji je UNICEF.

zakonu o planiranju prostora radi, a takođe i sredinom iste godine usvojena je Revidirana Strategija regionalnog razvoja Crne Gore za period 2023-2027.

Revizija institucionalnog okvira i kapaciteta za zaštitu i upravljanje kulturnim nasljeđem pomogla je da se oblikuju preporuke u pogledu politika i programa izgradnje kapaciteta institucija zaduženih za kulturno nasljeđe. Kao jedan od najznačajnijih objekata kulturne baštine rekonstruisan je objekat Ganića kula u Rožajama⁵⁶.

Održivi urbani razvoj je još jedna od oblasti u kojoj je potrebno intenziviranje napora kako bi se ubrzala implementacija COR 11 i drugih relevantnih ciljeva. Uz podršku UN-a, izrađen je Profil pametnog održivog grada za Podgoricu sa preporukama za klimatski neutralnije stanovanje i tranziciju ka inkluzivnom, cirkularnom, pametnom i održivom gradu.

Ako se izuzme usvajanje novog Zakona o upravljanju otpadom koje predstavlja značajan korak, u prethodnom periodu nije bilo osjetnijeg napretka u sistemu upravljanja otpadom. Rastuće količine otpada, posebno plastičnog, koje se dijelom neadekvatno zbrinjavaju, te nizak stepen reciklaže, predstavljaju ključne izazove za naredni period.

Kroz učešće u UNESCO programu *Partnerstvo za zeleno obrazovanje*, MPNI i Zavod za školstvo su uključeni u proces kojim se primjenjuje sistemski pristup za podršku zemljama u suočavanju s klimatskom krizom. Partnerstvo za zeleno obrazovanje je strukturirano oko četiri ključna stuba za transformaciju obrazovnih institucija u pravcu održivog razvoja: Zelene škole, Zeleni kurikulum, Zeleno obrazovanje nastavnika i razvoj kapaciteta obrazovnih sistema i Zelene zajednice. Crna Gora je članica u radnim grupama za tri stuba: sveobuhvatni školski pristup (zelene škole), ozelenjavanje kurikuluma, i obuke nastavnika i unapređenje kapaciteta obrazovnog sistema.

Tema smanjenja rizika od katastrofa uključena je u nastavni program obrazovnih ustanova. Prema podacima iz Ministarstva unutrašnjih poslova - Direktorata za zaštitu i spašavanje u okviru međupredmetnog programa u oblasti smanjenja rizika od katastrofa sprovedeno je 86 dvodnevni seminara za više od 2100 nastavnika/ca i stručnih saradnika/ca za edukaciju u primjeni međupredmetnog programa „Obrazovanje u oblasti smanjenja rizika od katastrofa“, čime je smanjenje rizika od katastrofa integrisano u obrazovni sistem kao formalni i sistemski element.

---

⁵⁶ Tim Ujedinjenih nacija u Crnoj Gori, *Izveštaj tima UN o rezultatima u 2023. godini – Crna Gora, 2024*

7 Institucionalni i finansijski okvir

Crna Gora se Izjavom obavezala na kontinuirano unapređivanje institucionalnog okvira i finansiranja za održivi razvoj na temelju uspostavljenih institucija i uz partnerski odnos sa svim društvenim akterima. Za ovu temu relevantan je COR 17. Definisana su tri važna ciljna ishoda i to:

- 1) Jačanje statističkog sistema i poboljšana dostupnost podataka, monitoring i izvještavanje za najmanje 60% COR indikatora do 2027 godine;
- 2) Uspostavljanje mehanizma za izvještavanje o ulaganjima i rashodima u vezi sa COR kako bi izvještaji o Budžetu mogli da prikažu povezanost trošenja i postizanja ciljeva održivog razvoja;
- 3) Nastavak ulaganja i privlačenja donatorske podrške kroz Fond za ubrzanje sprovođenja UN Agende za održivi razvoj do 2030. godine.

Izjavom je takođe preuzeta obaveza da se radi na osnaživanju mladih kako bi se njihov glas čuo i uvažio na mjestima odlučivanja u procesu sprovođenja UN Agende 2030.

Prema ocjeni drugog DNI, finansiranje i koordinacija za održivi razvoj unaprijeđeni su u periodu do 2021. godine uvođenjem programskog budžetiranja i osnivanjem Eko fonda, odnosno kroz restrukturiranje Nacionalnog savjeta za održivi razvoj (NSzOR) i pozicioniranje Kancelarije za održivi razvoj (KOR) pri Generalnom sekretarijatu Vlade. Generalna preporuka Izvještaja bila je da se kontinuiranim naporima dalje unapređuju mehanizmi implementacije i ubrza postizanje COR.

Na inicijativu KOR, u saradnji sa Upravom za statistiku i uz podršku Kancelarije rezidentnog koordinatora UN i Ekonomske komisija za Evropu (UNECE), nacionalnim potrebama je prilagođena platforma za praćenje indikatora održivog razvoja (<https://www.sdgmontenegro.me/>) na koju se podaci unose od kraja 2022. godine. Trenutno se za Crnu Goru prati 158 indikatora, od ukupno 248, odnosno 63,7%⁵⁷. Kontinuirano se radi se na ažuriranju podataka i definisanju statusa indikatora, kao i na prioritizaciji indikatora za njihovo razvijanje u budućem periodu. Postizanje ciljnog ishoda od 60% svih COR indikatora⁵⁸ do 2027. godine je izvjesno.

. Vlada Crne Gore je krajem jula 2025.godine donijela Odluku o obrazovanju Nacionalnog savjeta za održivi razvoj, klimatske promjene i integralno upravljanje obalnim područjem.⁵⁹

Zadaci ovog savjetodavnog tijela su: praćenje sprovođenja Agende Ujedinjenih nacija za održivi razvoj do 2030. godine i njenih 17 ciljeva održivog razvoja; odobravanje Dobrovoljni nacionalni pregled o postizanju ciljeva održivog razvoja u Crnoj Gori, u svrhu njegovog predstavljanja na Političkom forumu o održivom razvoju na najvišem nivou, glavnom tijelu UN-a za evaluaciju i reviziju sprovođenja Agende 2030 na globalnom nivou i predlaže Vladi Crne Gore njegovo usvajanje; izvještavanje o rezultatima i aktivnostima sprovođenja Agende 2030 i ciljeva održivog razvoja u Crnoj Gori za potrebe međunarodne saradnje; podsticanje jačanje saradnje i javne svijesti o važnosti i sprovođenju Agende 2030 u svim slojevima crnogorskog društva i sa svim učesnicima održivog razvoja u Crnoj Gori.

---

⁵⁷ Kancelarija za održivi razvoj, *SDG Montenegro platforma – status izvještavanja o indikatorima*, dostupno na: <https://www.sdgmontenegro.me/reporting-status/>

⁵⁸ Odjeljenje UN za ekonomska i socijalna pitanja (UN DESA), *Globalni okvir indikatora ciljeva održivog razvoja (234 jedinstvena indikatora)*, dostupno na: <https://unstats.un.org/sdgs/indicators/indicators-list/>

⁵⁹ Vlada Crne Gore, *Odluka o obrazovanju Nacionalnog savjeta za održivi razvoj, klimatske promjene i integralno upravljanje obalnim područjem*, 2025, Službeni list Crne Gore, dostupno na: <https://www.sluzbenilist.me/propisi/EFD147A2-7433-40E6-BEFD-0FD150BC739A>

Osnivanjem Nacionalnog savjeta za održivi razvoj, klimatske promjene i integralno upravljanje obalnim područjem osigurava se kontinuitet zajedničkog djelovanja Vlade, lokalnih samouprava, akademske zajednice, privrede, sindikata, nevladinog sektora i drugih relevantnih aktera u cilju izgradnje društva zasnovanog na održivosti, solidarnosti i odgovornosti prema budućim generacijama. Savjet čine predsjednik i 39 članova.

Drugi DNI je pokazao da ciljevi održivog razvoja (kao ni NSOR ciljevi) nijesu bili u centru pažnje nadležnih institucija u svojoj punoj formulaciji i intenciji, bez obzira na to što su u periodu 2016-2021 postignuti značajni pomaci kod više ciljeva; izvještajem je takođe konstatovano da su izazovi vezani za koordinaciju i integraciju politika i dalje bili izraženi. Sprovedenjem Izjave o posvećenosti je napravljen izvjestan napredak, ali i dalje postoji značajan prostor i potreba za unapređenje. Neophodna su efikasnija i djelotvornija rješenja za među-resornu kao i saradnju i koordinaciju među različitim djelovima i nivoima javne uprave, i posebno za punu integraciju drugih značajnih društvenih aktera u proces planiranja, donošenja odluka i sprovođenje usvojenih politika od značaja za COR.

Analiza Ujedinjenih nacija i Ministarstva finansija⁶⁰ je mapirala potrošnju centralnog budžeta Crne Gore i procijenila doprinos javnih izdataka pojedinačnim Ciljevima održivog razvoja. Korišćena metodologija je povezala relevantne budžetske klasifikacije sa COR, na osnovu podataka Ministarstva finansija za period 2015–2020 (kasnije godine nijesu bile uporedive zbog reforme klasifikacija i prelaska na programsko budžetiranje). Nalazi ukazuju na to da je ukupna potrošnja vezana za Agendu održivog razvoja porasla u apsolutnom iznosu (oko €1,4 milijarde do €1,7 milijarde). Analiza ostaje nedorečena u dijelu koji opisuje efekte izvojenih sredstava - odnosno efektivnost i efikasnost potrošnje. Istovremeno, analiza konstatuje da državni budžet nije jedini izvor finansiranja za održivi razvoj (budžeti lokalnih samouprava i javnih preduzeća značajno doprinose ostvarenju Ciljeva održivog razvoja), dok pripisivanje određenih rashoda samo jednom COR-u potcjenjuje međusektorske (*cross-cutting*) izdatke.

Analiza je pokazala da je 83,8% potrošnje koncentrisano na pet COR (1, 3, 4, 11, 16), pri čemu skoro trećina otpada na COR 1 (smanjenje siromaštva/socijalna zaštita), zatim slijede zdravstvo (COR 3) i obrazovanje (COR 4), dok su velika infrastrukturna ulaganja (uključujući auto-put Bar–Boljare) dominantno obuhvaćena kroz COR 11. Izdaci za rodnu ravnopravnost iznosili su samo 4,2 miliona (0,3%) i imali su snažan opadajući trend. Izdaci za zaštitu morskog i kopnenog biodiverziteta (126,5 miliona) bili su udvostručeni u posmatranom periodu, dok je za raznorodne intervencije za postizanje cilja 17 izdvojeno skoro 194 miliona.

Kad je riječ o trećem ciljnom ishodu, napravljen je značajan korak ka njegovom postizanju aktivacijom Fonda za ubrzani razvoj Crne Gore. Fond je do sada privukao 6,6 miliona dolara, od čega 2,1 milion za EU prozor. Od ukupnog iznosa sredstava opredijeljenih za Fond, do sada je uplaćeno 4,8 miliona (oko 72.5%), a finansirano je 9 projekata u oblastima koje se odnose na osnaživanje žena kroz podršku ruralnom razvoju, kvalitet obrazovanja, digitalnu transformaciju lokalne samouprave, optimizaciju koordinacije strateškog planiranja i razvojne pomoći, unapređenja socijalnih usluga, unapređenje ekosistema inovacija, i slično. I pored brojnih izazova, zahvaljujući dobro postavljenom

---

⁶⁰ Tim Ujedinjenih nacija u Crnoj Gori / Ministarstvo finansija, *SDG politički sažetak: Finansiranje ciljeva održivog razvoja u Crnoj Gori*, 2023, dostupno na: <https://montenegro.un.org/sites/default/files/2023-08/SDG%20Policy%20Brief%201%20%20SDG%20Financing.pdf>

institucionalnom okviru i unapređenju prikupljanja podataka, Crna Gora bilježi značajne rezultate sa ostvarivanjem ciljeva održivog razvoja što potvrđuje napredak na UN listi zemalja po indeksu ispunjenosti ciljeva održivog razvoja. Sa 86. mjesta 2021. godine, napredovali smo 19 pozicija i u 2023. godini zauzimamo 55. mjesto od ukupno 166 zemalja. Izvještaj o održivom razvoju i indeks ispunjenosti COR (<https://dashboards.sdgindex.org/static/profiles/pdfs/SDR-2025-montenegro.pdf>) globalna su procjena napretka zemalja u postizanju ciljeva održivog razvoja.

8 Dostupnost podataka

Agenda 2030 i ciljevi održivog razvoja integrisani su u Crnoj Gori u NSOR do 2030. godine. Ranije izvještavanje o sprovođenju NSOR za period 2016-2021 pokazalo je da je napredak ostvaren kod četiri⁶¹, dok je za ostalih trinaest ciljeva ocijenjeno da ne postoji dovoljno podataka da bi se utvrdio trend. Drugim DNI je takođe apostrofirana potreba unapređenja sistema za prikupljanje podataka, proračun COR indikatora i uspostavljanje sistema za redovno praćenje i ocjenu sprovođenja Agende 2030.

Aktivnosti koje su u prethodnom periodu preduzete vezano za dostupnost podataka su u određenoj mjeri unaprijedile situaciju (kako je opisano u prethodnom poglavlju) tako da su u procesu pripreme ovog Pregleda evidentirana poboljšanja, posebno za ciljne ishode Izjave kod kojih su definisani precizni kvantifikovani ishodi (teme 1, 3 i 4) gdje su podaci uglavnom dostupni. Izuzetak su slučajevi kada su odabrani pokazatelji iz izvora koji nijesu ažurirani u odnosu na početno stanje iz Izjave ili u odnosu na prošlu godinu. Situacija je nešto gora kod tema 2, 5 i 6.

Za ocjenu napretka/nazadovanja u postizanju ciljnih ishoda u ovom dokumentu primarno su korišćeni podaci koje su dostavile nacionalne institucije, dok su relevantni međunarodni izvještaji i drugi dostupni izvori korišćeni kao sekundarni izvori.

Kod tema 1, 3 i 4, nedostatak odgovarajućih pokazatelja konstatovan je za:

- višedimenzionalno siromaštvo djece;
- smrtnost od nezaraznih bolesti;
- lični osjećaj diskriminacije ili uznemiravanja;
- procenat djece uzrasta 3-4 godine čiji je razvoj adekvatan.

Kod upisa djece u predškolske ustanove utvrđeno je nepodudaranje između starosnih kategorije iz početnih vrijednosti koje su na osnovu podataka MPNI uzete za praćenje ostvarivanja ciljnog ishoda i kategorija po kojima podatke proračunava i objavljuje Uprava za statistiku. Budući da se radi o drugačijem načinu iskazivanja podataka (ne i o suštinskim razlikama u načinu proračuna ovog indikatora), razliku je moguće prevazići modifikacijom Izjave i korišćenjem podataka Monstat-a u daljem procesu praćenja njenog sprovođenja.

---

⁶¹ Napomena: Ciljevi kod kojih je utvrđen pozitivan trend u periodu 2016–2021: Cilj 1 – Okončati siromaštvo; Cilj 8 – Dostojanstven rad i ekonomski rast; Cilj 9 – Industrija, inovacije i infrastruktura; Cilj 12 – Odgovorna potrošnja i proizvodnja.

Kod teme 2, ocjene napretka/ nazadovanja bile su otežane činjenicom da je za učešće žena u političkom odlučivanju dostavljen pokazatelj za samo jednu od četiri predviđene kategorije, te da nije bio raspoloživ procenat državljana primljenih po sporazumima o readmisiji (podaci su dostupni ali pokazatelj predviđen Izjavom nije proračunat). Takođe je konstatovan nedostatak podataka za praćenje kretanja kod sprečavanja apatridije.

UNICEF analizom su takođe apostrofirani problemi sa nedostatkom i kvalitetom podatka koji otežavaju sveobuhvatno praćenje napretka Crne Gore u postizanju ciljeva u oblasti prava djeteta. Pored navedenih oblasti, istaknuto je da su nedostaci uočeni i u oblasti zaštite od nasilja, na primjer u vezi sa seksualnim nasiljem nad djecom, fizičkim kažnjavanjem i dječjim radom. Ovi nedostaci ukazuju na potrebu za jasnom političkom posvećenošću sistematičnom prikupljanju i ažuriranju informacija kako bi se omogućilo sveobuhvatno praćenje i izvještavanje o napretku u ostvarivanju COR u oblasti prava djeteta. Bez potpunih i ažuriranih podataka, teško je ocijeniti stvarne rezultate i planirati dalja unapređenja. Ohrabruje informacija da je Vlada izdvojila sredstva za sprovođenje MICS istraživanja u 2025. godini u cilju generisanja tačnih, pravovremenih i razvrstanih podataka za mjerenje napretka u postizanju ciljeva održivog razvoja koji se odnose na djecu u okviru Agende 2030.

Problemi sa nedostatkom podataka su, čini se, najizraženiji za temu 5. Informacioni sistem za oblasti energetske i klimatske politike i zaštite životne sredine je i dalje fragmentiran što utiče na sub-optimalnu dostupnost podataka, posebno kad je riječ o COR 11, 12, 14 i 15. Posebnu pažnju treba posvetiti unapređenjima kod podataka o otpadu i smanjenju rizika od katastrofa. Nedostaci su izraženi i kod podatka o biodiverzitetu i zaštiti prirode. Podaci o emisijama tj. inventari gasova sa efektom staklene bašte su sistematični i dostupni, ali su, kao i u oblasti energetske efikasnosti i obnovljivih izvora energije, potrebna dalja unapređenja, posebno u pogledu njihovog korišćenja za praćenje sprovođenja Izjave i COR. Podaci o šumama nijesu redovno ažurirani, što ima negativne uticaje i za klimatsku politiku (računanje ponora). I u ovoj oblasti je evidentirana pojava da čak i kad su podaci dostupni, određeni pokazatelji se ne proračunavaju ili pak nijesu jednostavno dostupni licima koja su u pojedinim organima/ institucijama odgovorna za praćenje.

Dostupnost podataka i dosadašnji naponi KOR-a i UN sistema za poboljšanja u ovoj oblasti (uključujući sdg platformu, analize svih COR indikatora sa definicijama i ocjenom prioriteta, radionice o COR indikatorima održane tokom novembra 2024. godine i druge) uzete su u obzir prilikom izrade Akcionog plana Izjave, a koji obuhvata i aktivnosti za unapređenje praćenja i izvještavanja o najznačajnijim COR indikatorima za Crnu Goru.

Aneks 1: Organi, institucije i organizacije uključene u pripremu Pregleda

- 1) Ministarstvo prosvjete, nauke i inovacija (MPNI)
- 2) Institut za javno zdravlje (IJZ)
- 3) Ministarstvo rada, zapošljavanja i socijalnog dijaloga (MRSS)
- 4) Ministarstvo socijalnog staranja, brige o porodici i demografije
- 5) Ministarstvo za ljudska i manjinska prava (MLJMP)
- 6) Ministarstvo ekologije, održivog razvoja i razvoja sjevera (MERS)
- 7) Ministarstvo ekonomskog razvoja (MER)
- 8) Ministarstvo energetike i rudarstva (ME)
- 9) Ministarstvo javne uprave (MJU)
- 10) Ministarstvo odbrane (MO)
- 11) Ministarstvo unutrašnjih poslova (MUP)
- 12) Institucija zaštitnika ljudskih prava i sloboda
- 13) Uprava za statistiku (Monstat)
- 14) Zavod za školstvo
- 15) UNDP
- 16) UNICEF
- 17) Međunarodna organizacija za migracije (IOM)
- 18) Međunarodna organizacija rada (ILO)
- 19) Kancelarija Rezidentnog koordinатора UN (RCO)

Aneks 2: Pregled pokazatelja po ciljnim ishodima

Ciljni ishodi za TEMU 1 - Nikoga ne izostaviti	Izjava (početno stanje)			2021	2022	2023	2024	Rok	Izvor podataka
	Kategorija	God.	Vrij.						
SMANJENJE SIROMAŠTVA I DEPRIVACIJE									
Smanjiti udio osoba, posebno djece i adolescenata, u stanju izrazite materijalne i socijalne uskraćenosti za 3 procentna poena	Ukupno Djeca i adoles.	2021	24,0% 27,9%		18,0% 22,9%	12,3% (p) 15,6% (p)	11,0% (p) 14,3% (p)	2027	Monstat, SILC
Smanjiti procenat ljudi, posebno djece i adolescenata u riziku od siromaštva za najmanje 4 procentna poena	Ukupno Djeca i adoles.	2021	21,2% 30,5%		20,3% 28,4%	20,1% (p) 27,3% (p)	20,0% (p) 25,6% (p)		Monstat, SILC
Smanjiti višedimenzionalno siromaštvo djece mlađe od 2, 5 i između 5 i 17 godina za najmanje 3 procentna poena u svakoj kategoriji	0-2 god 0-5 god 5-17 god	2018	77,6% 64,3% 49,1%				n.d. n.d. n.d.		UNICEF, MODA
ZDRAVLJE									
Smanjiti preuranjenu smrtnost usljed nezaraznih bolesti za jednu trećinu		2019	22,3%					2030	Procj. SZO
Povećanje udjela ciljne populacije obuhvaćene svim vakcinama uključenim u nacionalni program - MMR1 na više od 60% i DTP3 na više od 90%	MMR1 DTP3	2020	24% 84%	18% 81%	33% 80%	24% 81%	72,8%		IJZ
Ostvariti indeks pokrivenosti univerzalnom zdravstvenom zaštitom od više od 75%		2019	72%	72%		70%			SZO i IJZ
ZAPOSLENOST, JEDNAKOST									
Povećati godišnju stopu zaposlenosti za muškarce, žene i mlade za najmanje 5 procentnih poena u svakoj kategoriji	Muškarci Žene Mladi 15- 24 g.	2022	55,2% 45,4% 27,4%			61,8% 49,6% 33,7%	62,9% 50,0% 29,6%	2030	Monstat, ARS
Povećati rezultate po indeksu rodne ravnopravnosti u dimenzijama 'Novac,' 'Vrijeme' i 'Rad' za više od 10 indeksnih poena po svakoj kategoriji	Novac Vrijeme Rad	2019	59,7 52,7 65,2			61,9 58,9 70,7			Monstat, IRR
Smanjiti procenat mladih u dobi od 15 do 24 godine koji nisu ni u radnom odnosu ni u obrazovanju za više od 5 procentnih poena		2022	20,0%			17,3%	14,2%		Monstat, ARS
NEJEDNAKOST I DISKRIMINACIJA (uključujući hraniteljstvo)									

Smanjiti udio stanovništva koje kaže da se lično osjećalo diskriminisano ili uznemiravano u prethodnih 12 mjeseci po osnovu diskriminacije zabranjene međunarodnim pravom o zaštiti ljudskih prava kada je u pitanju opšta populacija žena, muškaraca, Romkinja i Roma za najmanje 2 procentna poena u svakoj kategoriji	Žene	2018	5,6%				n.d.	2030	Monstat i UNICEF, MICS
	Muškarci		6,5%				n.d.		
	Romkinje		8,7%				n.d.		
	Romi		13,0%				n.d.		
Povećati udio djece na porodičnom smještaju - hraniteljstvu od ukupnog broja djece u svim vidovima formalnog alternativnog zbrinjavanja na više od 90%		2021	70%		75%	84%			MFSS, ISSS

n.d. – nije dostupno

Ciljni ishodi za TEMU 2 - Pravda za sve	Izjava (početno stanje)			2021	2022	2023- 2025	Rok	Izvor podataka
	Kategorija	God.	Vrij.					
UČEŠĆE ŽENA U POLITIČKOM I EKONOMSKOM ODLUČIVANJU								
Povećati udio žena u Skupštini Crne Gore, skupštinama opština, Prijestonice i Glavnog grada na najmanje 40%, na mjestima gradonačelnika/ca i predsjednika/ca opština na najmanje 15% i članica Vlade na najmanje 40%.	Skupština CG	2021	n.d.			21,0% (2023); 27,2% (2025)	2030	Skupština CG, MLJMP
	Lok. Skupšt.	27%				n.d.		
	Gradonač./ce	22-25%				n.d.		
	Članice Vlade	8%				18,8% (2023); 21,9% (2025)		
		33%						
LJUDSKA PRAVA								
Uspostaviti nacionalni mehanizam za izvještavanje i praćenje preporuka iz oblasti ljudskih prava	Nac. mehan.	2022	ne postoji			razmotreni modaliteti	2030	n.d.
Osigurati da Institucija Zaštitnika ljudskih prava i sloboda dobije A-status, saglasno pariškim principima	Ombudsman	2022	bez A-statusa			inicirana izmj. zakona		n.d.
Osigurati zabranu sklapanja tzv. dječjih brakova izvan zakonskih okvira	Zabrana bez izuzetka	2022	nije propisana			nije propisana		n.d.
RODNO ZASNOVANO I NASILJE NAD/ MEĐU DJECOM								
<i>ciljni ishod nije određen</i>	n.d.	n.d.	n.d.			n.d.	n.d.	n.d.
SPREČAVANJE APATRIDIJE								
<i>ciljni ishod nije određen</i>	n.d.	n.d.	n.d.			n.d.	n.d.	n.d.
AZIL, SPREČAVANJE TRGOVINE LJUDIMA								

<i>ciljni ishod nije određen</i>	n.d.	n.d.	n.d.			n.d.	n.d.	n.d.
MIGRACIONA POLITIKA								
Povećati udio primljenih državljana po sporazumima o readmisiji koji koriste integrisanu pomoć pri reintegraciji u skladu sa EU i međunarodnim standardima na najmanje 10% godišnje ⁶²	Korisnici integrisane pomoći	2019	n.d.	n.d.	n.d.	n.d.	2030	MUP

n.d. – nije definisano ili nije dostupno

Ciljni ishodi za TEMU 3 – Kvalitetno obrazovanje	Izjava (početno stanje)			2021	2022	2023	2024	Rok	Izvor podataka
	Kategorija	God.	Vrij.						
POBOLJŠANJE KOMPETENCIJA, INKLUZIVNOST, ŠKOLSKA INFRASTRUKTURA I ULAGANJA U OBRAZOVANJE									
Povećati procenat djece uzrasta 3-4 godine, posebno djece iz romske i egipćanske zajednice, čiji je razvoj adekvatan u oblastima pismenosti, poznavanja brojeva, fizičkog razvoja, socio-emocionalnog razvoja i učenja za najmanje 8 procentnih poena	Opšta populac. Romska popul.	2018	90,2% 76,9%				n.d. n.d. ⁶³	2030	UNICEF, MICS
Povećati udio djece na kraju nižeg srednjeg obrazovanja koja ostvaruju minimalan nivo znanja u čitanju, matematici i prirodnim naukama za najmanje 8 procentnih poena po kategorijama	ČITANJE djevojčice dječaci MATEMATIKA djevojčice dječaci PRIR. NAUKE djevojčice dječaci	2018	55,6% 63,5% 48,3% 53,8% 52,1% 55,4% 51,8% 53,8% 50,4%		47,14% 55,88% 38,83% 40,50% 41,43% 39,61% 45,14% 48,29% 42,15%	-	₆₄		PISA
Povećati za najmanje 8 procentnih poena stopu upisa djece u predškolske ustanove	0-5 godina 0-2 godine 3-5 godina	2019/ 2020	52,2% 27,5% 76,7%	48,7% 25,3% 71,6% ⁶⁵	52,9% 29,3% 76,0% ⁶⁶	57,5% 33,0% 81,5% ⁶⁷	57,2% 32,3%		Monstat

⁶² Vrijednosti za ovaj indikator nijesu unešene zbog metodoloških neslaganja u mjerenju. Dostignute vrijednosti od 7,14% u 2023. i 100% u 2024. ne odražavaju stvarni napredak već primjenu različitih metodologija kojima MUP definiše integrisanu pomoć pri reintegraciji u skladu sa EU standardima. S obzirom na teškoće u praćenju, preporučuje se preispitivanje opravdanosti zadržavanja ovog indikatora u izvještajnom setu.

⁶³ Napomena: Praćenje ovog ciljnog ishoda biće omogućeno kroz rezultate MICS istraživanja, čije je objavljivanje planirano u 2026. godini.

⁶⁴ Napomena: PISA 2025 testiranje je realizovano; rezultati će biti objavljeni u 2026. godini.

⁶⁵ Napomena: Podaci se odnose na školsku 2020/2021. godinu.

⁶⁶ Napomena: Podaci se odnose na školsku 2021/2022. godinu.

⁶⁷ Napomena: Podaci se odnose na školsku 2022/2023. godinu.

							82,3% ⁶⁸	
Povećati stopu ulaganja u obrazovanje iz Budžeta na 13%		Posled. dostup.	8,9%	8,95%	8,99%	9,59%	8,3%	MPNI

n.d. – nije dostupno

Ciljni ishodi za TEMU 4 - Rodna ravnopravnost	Izjava (početno stanje)			2021	2022	2023	Rok	Izvor podataka
	Kategorija	God.	Vrij.					
Povećati vrijednosti indeksa rodne ravnopravnosti na najmanje 70	IRR	2019	55,0			59,3 ⁶⁹	2030	Monstat, IRR

Ciljni ishodi za TEMU 5 - Zelena tranzicija, klimatske promjene i smanjenje rizika od katastrofa	Izjava (početno stanje)			2021	2022	2023	Rok	Izvor podataka
	Kategorija	God.	Vrij.					
Smanjenje ukupnih emisija gasova sa efektom staklene bašte u skladu sa preuzetom obavezom prepoznatom u odluci Energetske zajednice iz decembra 2022. godine (55%)	GHG emisije	1990/2022	35/55%	27,6%	28,2%	Nije objavljeno, objaviće se u sklopu NID 2025	2030	Agencija za zaštitu životne sredine
Značajno unaprijediti institucionalne kapacitete i strateški okvir kroz usvajanje NECP	NECP Mapa puta NAP					Nacrti Mape puta i NAP-a ('23/ '24)	Navedena dokumenta su usvojena u	Vlada Crne Gore

⁶⁸ Napomena: Podaci se odnose na školsku 2023/2024. godinu.

⁶⁹ Uprava za statistiku (Monstat), *Saopštenje: Indeks rodne ravnopravnosti u Crnoj Gori 2023 (bazirano pretežno na podacima iz 2021. godine), 2023*

2025. godine, Mape puta pravedne tranzicije 2023. godine, Plana prilagođavanja na klimatske promjene za period 2025-2035 sa Akcionim planom za 2025-2027. godinu							2025. godini	
Povećanje energetske efikasnosti i učešća obnovljivih izvora energije u finalnoj potrošnji energije u zemlji do 2030. u skladu sa odlukom Energetske zajednice iz decembra 2022. godine (55% do 2030. godine)	Indikator EE Učeš. OIE u FPE		39,9% ⁷⁰	39,89%	2022. god – 41,05%	2023. god - 40,88% 2024. god. – 40,82%	2030	Monstat
Smanjenje ranjivosti stanovništva i rizika od katastrofa kroz bolje informisanje i kvalitetnije baze podataka o rizicima putem razvoja lokalnih procjena rizika i lokalnih strategija za smanjenje rizika od katastrofa	Postojanje lokalnih strategija ili procjena rizika od katastrofa		0	0	0	36% tj 9 opštine: 2024 - Podgorica (UNDRR/USAID; IPA CBC) Ulcinj (UNDRR/USAID; IPA CBC) Žabljak (UNDRR/USAID) Lokalne strategije su izrađene u opštinama	2030	MUP

⁷⁰ Prilikom tumačenja podataka o udjelu obnovljivih izvora energije, važno je napomenuti da Eurostat bilježi metodološki prekid između 2020. i 2021. godine, koji je nastao usljed promjene pravnog osnova obračuna prelaskom sa Direktive o obnovljivim izvorima energije (RED I) na njenu reviziju (RED II). Iz tog razloga, podaci za 2021. i naredne godine nisu direktno uporedivi.

						Žabljak, Šavnik, Plužine, Glavni grad Podgorica, Ulcinj, Nikšić, Pljevlja, Danilovgrad i Bar, dok su lokalne procjene rizika izrađene u Baru, Herceg Novom i Mojkovcu.		
Ojačati finansijske mehanizme za planiranje prilagođavanja na klimatske promjene putem implementacije inovativnih finansijskih mehanizama, investiranja u programe izgradnje kapaciteta neophodnih za planiranje i finansiranje prilagođavanja na klimatske promjene istraživanjem mogućnosti klimatskog osiguranja, podsticanjem primjene zelene infrastrukture i na prirodi zasnovanih rješenja, kao i provjerom infrastrukturnih projekata u odnosu na uticaje klimatskih promjena, obezbeđivanjem pristupa međunarodnim izvorima	Finansijski mehanizmi za planiranje prilagođavanja na klimatske promjene			CG se pridružila Green Climate Fund (2020–2024),	Adaptation Fund projekt "Gora" (odobren 2022), Primjena zelene infrastrukture: Unapređenje prirodnih rješenja u CG (2023)	Obrazovan EKO fond. GEF projekat: Biodiverzitet i klimatska otpornost (odobren 2023). NBS4RESILIENCE (2024, Nacionalni plan adaptacije (NAP).	2030	Agencija za zaštitu životne sredine, Ministarstvo ekologije, održivog razvoja i razvoja sjevera, UNEP/MAP (2020–2026).

finansiranja za klimatske projekte.								
-------------------------------------	--	--	--	--	--	--	--	--

n.d. – nije definisano ili nije dostupno

Ciljni ishodi za TEMU 6 - Institucionalni i finansijski okvir	Izjava (početno stanje)			2021	2022	2023	Rok	Izvor podataka
	Kategorija	God.	Vrij.					
Ojačati tehničke i finansijske kapacitete i ulogu nacionalnog statističkog sistema, čime ćemo osigurati povećanu dostupnost podataka, monitoringa i izvještavanja za najmanje 60% indikatora SDG	Procenat SDG indikatora koji se prate posredstvom nacionalne SDG platforme		0 (Platforma nije uspostavljena)	0 (Platforma nije uspostavljena)	30%	45-48% (procjena) 2024 - 63%	2027	KOR, sdg platforma
Uspostavljanje mehanizma za izvještavanje o ulaganjima i rashodima u vezi sa ciljevima održivog razvoja kako bi izvještaji o Budžetu mogli da prikažu povezanost trošenja i postizanja ciljeva održivog razvoja	Podaci o finansiranju ostvarivanja COR u budžetu		0 ⁷¹	0	0	0	2030	Izvještaj o Budžetu
Nastavak ulaganja i privlačenja donatorske podrške kroz Fond za ubrzanje za dostizanje UN Agende za održivi razvoj do 2030. godine	Iznos godišnjeg budžeta Fonda za ubrzano dostizanje UN Agende za održivi razvoj.		0	0	0	2023 – 0 2024 – 1,3 mil. 2025 – 2,5 mil.		Fond za ubrzanje za dostizanje UN Agende za održivi razvoj

⁷¹ Indikator je ocijenjen kao neispunjen jer formalni mehanizam SDG budžetskog označavanja (tagging) još uvijek nije uspostavljen u Crnoj Gori. Ipak, Ministarstvo finansija u budžetskom procesu uzima u obzir programe visoko kompatibilne sa SDG ciljevima, a u toku je izrada SDG protokola koji bi trebalo da omogući sistemsko praćenje ove veze u narednom periodu

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Ocjena stanja za ciljne ishode koji nijesu kvantifikovani za 2024. godinu:

-- bez značajnog napretka

+/- određeni napredak

n.d. – nije definisan

Pregled korišćenih izvora i napomena

1. Vlada Crne Gore, *Izjava o posvećenosti Crne Gore za sprovođenje Ciljeva održivog razvoja do 2030. godine*, 2023, dostupno na: <https://www.gov.me/dokumenta/de9a6f44-a58a-41ca-b0af-b271780dcb15>
2. Napomena: COR 1 – Okončati siromaštvo; COR 3 – Dobro zdravlje; COR 5 – Rodna ravnopravnost; COR 8 – Dostojanstven rad i ekonomski rast; COR 10 – Smanjenje nejednakosti.
3. Skupština Crne Gore, *Zakon o socijalnoj i dječijoj zaštiti*, 2026, Službeni list Crne Gore, dostupno na: <https://www.sluzbenilist.me/propisi/9210D66E-FFC6-4871-BA6C-A5C119833056>
4. Napomena: EU-SILC (Anketa o dohotku i uslovima života) je osnovni i međunarodno uporediv izvor podataka za praćenje siromaštva i socijalne isključenosti u Crnoj Gori i EU. Pokazatelji se temelje na konceptu relativnog siromaštva.
5. Napomena: Stopa rizika od siromaštva pokazuje procenat lica čiji je raspoloživi ekvivalentni dohodak ispod praga rizika od siromaštva.
6. Uprava za statistiku (Monstat), *Anketa o dohotku i uslovima života (EU-SILC) – preliminarni podaci za 2023. i 2024. godinu*, dostupno na: <https://monstat.org/cg/page.php?id=1727&pageid=1673>
7. Generalni sekretarijat Vlade Crne Gore / Kancelarija za održivi razvoj, *Drugi dobrovoljni nacionalni izvještaj: Crna Gora i ciljevi održivog razvoja 2016–2021*, 2021
8. Vlada Crne Gore, *Strategija prevencije i zaštite djece od nasilja 2024–2028*, 2024, dostupno na: <https://www.gov.me/dokumenta/515a0cbe-e735-4db6-b875-db35d1ef9c57>
9. Vlada Crne Gore, *Strategija deinstitucionalizacije 2024–2028*, 2024, dostupno na: <https://www.gov.me/dokumenta/ae125913-ef38-4dd2-bc90-3e8d38a18a62>
10. Vlada Crne Gore, *Strategija razvoja sistema socijalne i dječje zaštite 2025–2028*, 2024
11. Skupština Crne Gore, *Zakon o psihološkoj djelatnosti*, 2024, Službeni list Crne Gore, br. 123/2024, dostupno na: <https://me.propisi.net/zakon-o-psiholoskoj-djelatnosti/>
12. Institut za javno zdravlje / Svjetska zdravstvena organizacija (SZO), *SDG profil – Crna Gora: procjena preuranjene smrtnosti od nezaraznih bolesti*, dostupno na: <https://dashboards.sdgindex.org/profiles/montenegro>
13. Napomena: Za 2025. godinu za nabavku HPV vakcina bila su planirana sredstva od 500.000 eura. Kako je dovoljna količina vakcina obezbijeđena u 2024. godini, ta sredstva nijesu korišćena (prema informacijama Instituta za javno zdravlje).
14. Vlada Crne Gore, *Strategija za droge 2024–2027 sa Akcionim planom 2024–2025*, 2024, dostupno na: <https://www.gov.me/dokumenta/3166b805-195d-4db6-bd89-d1c485edbcf7>
15. Kancelarija za održivi razvoj / Uprava za statistiku, *SDG Montenegro platforma – indikator 3.2.1: smrtnost djece ispod pet godina*, dostupno na: <https://www.sdgmontenegro.me/3-2-1/>
16. Napomena: DTP3 – vakcina protiv difterije, tetanusa i velikog kašalja.
17. Svjetska zdravstvena organizacija (SZO) / UNICEF, *WUENIC procjene obuhvata imunizacijom – Crna Gora 2023: trend MMR1 vakcinacije*, 2023
18. Svjetska zdravstvena organizacija (SZO), *Imunizacijski profil zemlje – Crna Gora 2024*, 2024, dostupno na: <https://cdn.who.int/media/docs/default-source/country-profiles/immunization/2024-country-profiles/immunization-2024-mne.pdf>

19. Svjetska zdravstvena organizacija (SZO), *Indeks pokrivenosti univerzalnom zdravstvenom zaštitom*, dostupno na: <https://www.who.int/data/gho/data/themes/topics/service-coverage>; Ekonomska komisija UN za Evropu (UNECE), SDG indikator 3.8.1, dostupno na: <https://w3.unece.org/SDG/en/Indicator?id=192>
20. Vlada Crne Gore, *Nacionalna strategija zapošljavanja 2021–2025*, 2021, dostupno na: <https://www.gov.me/dokumenta/cc228dd3-f17b-47ce-ac2d-3b230ebcf2a6>
21. Vlada Crne Gore, *Strategija za mlade 2023–2027*, 2023, dostupno na: <https://www.gov.me/dokumenta/c27c88df-e903-422d-b789-379490c307cf>
22. Vlada Crne Gore, *Strategija razvoja ženskog preduzetništva 2025–2028 sa Akcionim planom 2025–2026*, 2025, dostupno na: <https://www.gov.me/dokumenta/8ade53b7-a348-4583-a82a-991f63c445e4>
23. Uprava za statistiku (Monstat), *Saopštenje: Indeks rodne ravnopravnosti u Crnoj Gori 2023*, 25. jul 2023
24. Napomena: Domeni „Vrijeme“ i „Rad“ mjere rodne nejednakosti u raspodjeli vremena provedenog na aktivnostima njege i u domaćinstvu, te stanje u oblasti jednakog pristupa zapošljavanju i uslovima rada.
25. Vlada Crne Gore, *Strategija za interkulturalizam i društvenu koheziju 2025–2028 sa Akcionim planom 2025–2026*, 2025, dostupno na: <https://www.gov.me/dokumenta/4309e328-e708-4857-8c10-481d2457930b>
26. Napomena: Opštine u kojima se uvodi radno mjesto saradnika u zaštiti romske i egipćanske zajednice: Bar, Berane, Bijelo Polje, Budva, Cetinje, Herceg Novi, Nikšić, Pljevlja, Podgorica, Tivat i Ulcinj.
27. Savjet Evrope, *Studija izvodljivosti za obezbjeđivanje pristupačnih stambenih rješenja u osam opština u Crnoj Gori*, 2024, dostupno na: <https://rm.coe.int/feasibility-study-for-social-housing-in-eight-municipalities-in-monten/1680b2e1c7>
28. Vlada Crne Gore, *Potpisan ugovor o korišćenju poslovnog prostora za potrebe Centra za hraniteljstvo*, 2025, dostupno na: <https://www.gov.me/clanak/potpisan-ugovor-o-koriscenju-poslovnog-prostora-bez-naknade-za-potrebe-centra-za-hraniteljstvo>
29. Ministarstvo socijalnog staranja, brige o porodici i demografije, *Podaci o djeci u hraniteljskim porodicama 2022–2025*, n.d. (interni podaci)
30. UNICEF Crna Gora, *Godišnji izvještaj Kancelarije UNICEF-a u Crnoj Gori za 2023. godinu*, 2024, str. 2, dostupno na: <https://www.unicef.org/montenegro/en/media/24201/file/UNICEF%20Montenegro%20Country%20Office%202023%20Annual%20Report.pdf>
31. Napomena: COR 5 – Rodna ravnopravnost; COR 10 – Smanjenje nejednakosti; COR 16 – Mir, pravda i snažne institucije.
32. Skupština Crne Gore, *Lista poslanica i poslanika 28. saziva – stanje februar 2026.*, dostupno na: <https://www.skupstina.me/me/poslanice-i-poslanici/lista-poslanica-i-poslanika>
33. UNICEF Crna Gora, *Godišnji izvještaj Kancelarije UNICEF-a u Crnoj Gori za 2023. godinu*, 2024, dostupno na: <https://www.unicef.org/montenegro/en/media/24201/file/UNICEF%20Montenegro%20Country%20Office%202023%20Annual%20Report.pdf>
34. Zavod za socijalnu i dječju zaštitu, *Izveštaj o nasilju u porodici i nasilju nad ženama i djecom prema podacima centara za socijalni rad*, 2020
35. Evropska komisija, *Izveštaj o napretku Crne Gore za 2023. godinu*, 2023, SWD(2023) 694 final, str. 6
36. UNICEF Crna Gora, *Godišnji izvještaj Kancelarije UNICEF-a u Crnoj Gori za 2024. godinu*, 2025, dostupno na: <https://www.unicef.org/montenegro/en/reports/unicef-montenegro-country-office-2024-annual-report>

37. UNICEF Crna Gora, *Godišnji izvještaj UNICEF-a u Crnoj Gori za 2024. godinu*, 2025, dostupno na: <https://www.unicef.org/montenegro/izvjestaji/godi%C5%A1nji-izvje%C5%A1taj-unicef-u-crnoj-gori-za-2024>
38. Napomena: Planirano proširenje kapaciteta Centra u Spužu i Božaju nije realizovano jer je tender raspisivan više puta bez zainteresovanih ponuđača. Sredstva su preusmjerena na izgradnju novog Prihvatnog centra na Božaju (planirani kapacitet: 200 mjesta).
39. Napomena: Obuke zaposlenih u Centru za prihvat (2024–2025): EUAA „Ranjivost u prihvatu" (Budva, 2024); MARRI „Rodno zasnovano nasilje u migratornom kontekstu" (Skoplje, mart 2025); „Multisektorski odgovor na trgovinu ljudima" (jun 2025); EUAA „Uvod u ranjivost" (online, jun 2025).
40. Vlada Crne Gore, *Strategija za reformu obrazovanja 2025–2035 sa Akcionim planom 2025–2026*, 2025, dostupno na: <https://www.gov.me/dokumenta/73f999b6-b879-4868-a72d-e670ce78f77f>
41. Ministarstvo prosvjete, nauke i inovacija (MEIS), *Podaci o broju djece romske i egipćanske populacije u predškolskim ustanovama – školska 2023/2024*, 2024
42. Napomena: Uprava za statistiku (Monstat) proračunava i objavljuje stope upisa za predškolsko, osnovno i srednje obrazovanje.
43. Napomena: ISCED (Međunarodna standardna klasifikacija obrazovanja) je instrument UNESCO-a za međunarodno uporedivo statističko praćenje obrazovnih sistema i nivoa obrazovanja.
44. Skupština Crne Gore / Ministarstvo finansija, *Zakoni o završnom računu budžeta Crne Gore za 2021., 2022. i 2023. godinu i Zakon o budžetu za 2024. godinu*, Službeni list Crne Gore
45. Napomena: COR 13 – Klimatska akcija; COR 14 – Živi svijet mora; COR 15 – Živi svijet na kopnu; COR 11 – Održivost gradova i zajednica; COR 12 – Odgovorna potrošnja i proizvodnja; COR 6 – Čista voda i sanitacija; COR 7 – Priuštna i čista energija.
46. Napomena: U tekstu Izjave navodi se ciljni ishod od 55%, ali Odluka Energetske zajednice postavlja cilj na 50% OIE do 2030. Vrijednost je korigovana na 50% u cilju usklađenosti s navedenom odlukom.
47. Vlada Crne Gore, *Odluka o obrazovanju Savjeta za pravednu tranziciju*, 2025, Službeni list Crne Gore, dostupno na: <https://www.sluzbenilist.me/propisi/95F37835-85F3-4279-B396-8D23F61B1C73>
48. Vlada Crne Gore, *Nacionalni energetske i klimatski plan Crne Gore (NECP)*, 2024, dostupno na: <https://www.gov.me/clanak/nacionalni-energetski-i-klimatski-plan-crne-gore>
49. Vlada Crne Gore, *Nacionalni plan prilagođavanja na klimatske promjene (NAP) sa Akcionim planom*, 2025, dostupno na: <https://www.gov.me/dokumenta/d1a14ab7-76e6-4c81-a3fc-7e3503068cb4>
50. Skupština Crne Gore, *Zakon o klimatskim promjenama*, 2025, Službeni list Crne Gore, dostupno na: <https://www.sluzbenilist.me/propisi/81F1BD94-06BA-4694-A049-0DC19D2EE1FE>
51. Vlada Crne Gore / Direktorat za zaštitu i spašavanje, *Procjena sposobnosti upravljanja rizicima od katastrofa*, 2023, dostupno na: <https://www.gov.me/dokumenta/9ba11199-ce1c-42bd-9590-08e9ef59e503>
52. Vlada Crne Gore, *Strategija za smanjenje rizika od katastrofa 2025–2030 sa Akcionim planom 2025–2026*, 2025
53. Napomena: Planovi zaštite i spašavanja izrađeni u periodu 2018–2023: od požara u 21 opštini; od poplava u 17; od zemljotresa u 14; od klizišta u 3; od ekstremnih meteo pojava u 1. Podgorica je izradila i planove za tehničko-tehnološke i hemijsko-biološke rizike.

54. Centralna banka Crne Gore, *Mapa puta finansijskog sektora ka održivim finansijama*, 2025, dostupno na: https://www.cbcbg.me/uploads/mapa_puta_mne.pdf
55. Napomena: Šest strateških ciljeva Strategije cirkularne tranzicije: unapređenje ponude hrane; jačanje funkcija šuma; održivo korišćenje prostora u izgradnji; unapređenje turizma; povećanje konkurentnosti privrede; i stvaranje podsticajnog okruženja za cirkularnu tranziciju.
56. Napomena: Deklaracija o djeci, mladima i klimatskim promjenama nastala je u okviru COP25 u Madridu (2019). Cilj je jačanje participacije mladih u klimatskim politikama. Glavni globalni partner u implementaciji je UNICEF.
57. Tim Ujedinjenih nacija u Crnoj Gori, *Izveštaj tima UN o rezultatima u 2023. godini – Crna Gora*, 2024
58. Kancelarija za održivi razvoj, *SDG Montenegro platforma – status izvještavanja o indikatorima*, dostupno na: <https://www.sdgmontenegro.me/reporting-status/>
59. Odjeljenje UN za ekonomska i socijalna pitanja (UN DESA), *Globalni okvir indikatora ciljeva održivog razvoja (234 jedinstvena indikatora)*, dostupno na: <https://unstats.un.org/sdgs/indicators/indicators-list/>
60. Vlada Crne Gore, *Odluka o obrazovanju Nacionalnog savjeta za održivi razvoj, klimatske promjene i integralno upravljanje obalnim područjem*, 2025, Službeni list Crne Gore, dostupno na: <https://www.sluzbenilist.me/propisi/EFD147A2-7433-40E6-BEFD-0FD150BC739A>
61. Tim Ujedinjenih nacija u Crnoj Gori / Ministarstvo finansija, *SDG politički sažetak: Finansiranje ciljeva održivog razvoja u Crnoj Gori*, 2023, dostupno na: <https://montenegro.un.org/sites/default/files/2023-08/SDG%20Policy%20Brief%201%20%20SDG%20Financing.pdf>
62. Napomena: Ciljevi s pozitivnim trendom 2016–2021: Cilj 1 – Okončati siromaštvo; Cilj 8 – Dostojanstven rad; Cilj 9 – Industrija, inovacije i infrastruktura; Cilj 12 – Odgovorna potrošnja i proizvodnja.
63. Napomena: Praćenje ovog ciljnog ishoda biće omogućeno kroz rezultate MICS istraživanja, čije je objavljivanje planirano u 2026. godini.
64. Napomena: PISA 2025 testiranje je realizovano; rezultati će biti objavljeni u 2026. godini.
65. Napomena: Podaci se odnose na školsku 2020/2021. godinu.
66. Napomena: Podaci se odnose na školsku 2021/2022. godinu.
67. Napomena: Podaci se odnose na školsku 2022/2023. godinu.
68. Napomena: Podaci se odnose na školsku 2023/2024. godinu.
69. Uprava za statistiku (Monstat), *Saopštenje: Indeks rodne ravnopravnosti u Crnoj Gori 2023 (pretežno zasnovano na podacima iz 2021. godine)*, 2023